

Sveriges mineralstrategi

– med sikte på en stark
mineralindustri som ökar
Sveriges konkurrens-
och motståndskraft



Regeringskansliet

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. En ny omvärld	5
2.1 Klimatomställning	6
2.2 Ny geopolitisk situation	7
2.3 Behovet av säkerhetsinnovationer	8
3. EU- förordningen om kritiska råmaterial	9
3.1 Handlingsplanen RESourceEU	12
4. Sveriges potential	13
4.1 Vår berggrund	13
4.2 Det svenska gruvklustret	20
4.3 God arbetsmiljö och arbetsvillkor	21
4.4 Återvinningspotential	21
5. Sveriges målsättningar för mineralsektorn och kritiska råmaterial	22
5.1 Vision	22
5.2 Mål	23
5.3 Långsiktiga mål	24
6. Hur når vi målen?	25
6.1 Förenkla tillståndprocesserna	25
6.2 Hållbar tillgång till mark och vatten	29
6.3 Ekonomisk säkerhet och beredskap	32
6.4 Utvecklat internationellt samarbete	34
6.5 Sveriges attraktivitet i prospektering och gruvutveckling	36
6.6 Satsa på forskning	41
6.7 Öka resurseffektivitet och återvinning	45
6.8 Öka allmänhetens acceptans	46
7. Uppföljning av de långsiktiga målen	49
8. Avslutning	50

1. Inledning

En trygg och säker tillgång på råmaterial är viktig för klimat- och energiomställningen, teknologisk innovation och hållbar ekonomisk tillväxt. Tillgången på metaller och mineral är i en geopolitisk kontext också en strategisk säkerhetsfråga. Sverige har särskilt goda förutsättningar att bidra till en mer självständig råmaterialförsörjning av metaller och mineral.

EU står för cirka 25 procent av den globala konsumtionen av världens råmaterial men producerar endast omkring 3 procent. För flera s.k. kritiska metaller uppgår importberoendet till över 90 procent, dessutom ofta från ett enskilt land.

Det är därför allt viktigare att säkerställa en hållbar och resilient råmaterialförsörjning inom EU. Det är nödvändigt inte bara för att uppnå våra klimat- och miljömål, utan också för att stärka vår motståndskraft och ekonomiska säkerhet.

Sverige har unika geologiska förutsättningar, med tillgång både till basmetaller och kritiska metaller, samt erfarenhet och kompetens genom det s.k. svenska gruvklustret. Detta består av gruvbolag, företag som förser gruvindustrin med teknik samt företag som använder mineral från gruvorna. Med fler gruvor kommer också ett särskilt ansvar. Den svenska gruvnäringen har visat hur affärsutveckling kan kombineras med hänsyn till miljö och ökad biologisk mångfald. Dessa förutsättningar kan nyttjas i högre grad och utvecklas för att minska kritiska beroenden från tredje land, skynda på klimatomställningen, stärka teknikledarskapet, öka Sveriges globala relevans, säkerställa vår försvarsförmåga och främja långsiktig konkurrenskraft.

Att återvinna kritiska råmaterial är viktigt för att minska kritiska beroenden. Sverige har generellt goda förutsättningar att bidra till återvinning av kritiska råmaterial, tack vare stark innovationskraft, hög teknisk kompetens inom återvinning och ett utbrett miljömedvetande. Att återvinna kritiska råmaterial är tekniskt möjligt men svårt och kräver att intäkterna överstiger kostnaderna för företag, en utbyggd återvinningsinfrastruktur samt god produktdesign, spårbarhet och avfallssortering.

Regeringen har tidigare under mandatperioden även tagit fram en Industri-strategi och en Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Strategierna syftar alla till att visa på förutsättningarna för en konkurrenskraftig och långsiktigt hållbar svensk industri som kommer bidra till ökad tillväxt i hela landet. Mineralstrategin kommer med dessa strategier att samspela med och förstärka varandra.

2. En ny omvärld

Metaller och mineral är en del av vår vardag. På grund av omfattande investeringar i klimatomställningen, elektrifiering, digitalisering, industriell omställning och försvarsindustrin förväntas efterfrågan på metaller och mineral inom EU öka.

En oro för ett fåtal länders dominans på råvaru- och mineralområdet samt olika handelshinder har gett upphov till att EU och dess medlemsstater vidtar åtgärder för att stärka självförsörjningsgraden inom EU. De råmaterial som är av särskild ekonomisk betydelse och har en hög leveransrisk kallas kritiska råmaterial. Kritiska råmaterial är avgörande för funktionen och integriteten hos en lång rad industriella ekosystem. Det finns också andra råmaterial som är grundläggande för vår moderna samhällsutveckling.

EU står för en mycket liten andel av den globala produktionen av metaller och mineral och är nästan helt beroende av import av dessa. Kina dominerar hela värdekedjan för kritiska metaller globalt, särskilt inom de s.k. sällsynta jordartsmetallerna. Ett ensidigt importberoende gör tillgången sårbar för geopolitiska risker och störningar i leveranskedjor.

Regeringens anser att en trygg och hållbar råmaterialförsörjning för svenska företag ska främjas. Inte minst gällande sådana metaller och mineral som är kritiska och strategiska enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial (EU-förordningen om kritiska råmaterial). Det kommer att krävas en ökad metallproduktion inom EU från både primära och sekundära källor samt en bibehållen och utvecklad tillgång till globala marknader för att säkra EU:s försörjning av råmaterial. Produkter som innehåller metaller och mineral behöver kunna hålla längre, repareras och återanvändas och den cirkulära användningen av metaller och mineral måste samtidigt stärkas. Likaså behöver gruvnäringens fortsatta arbete för biologisk mångfald och hänsyn till värdefulla natur- och kulturmiljö stärkas. Råvaror ska vara hållbart producerade med ansvar för både såväl människor som miljö på kort och lång sikt.

Mineral är nödvändiga för att utveckla tekniker inom sektorer som t.ex. fossilfri energi, digital teknologi, flyg, rymd och försvar.

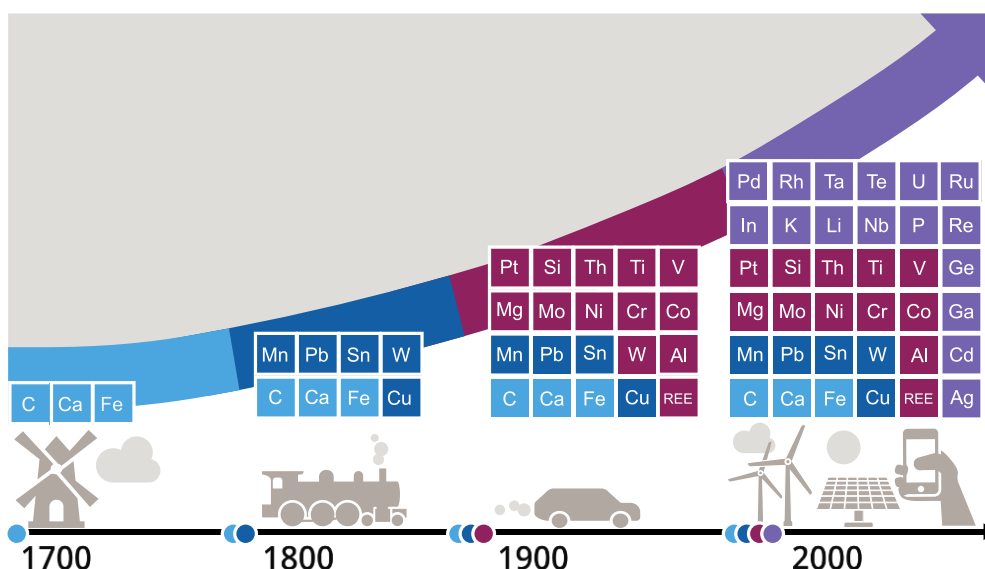
Det är en styrka och en försörjningstrygghet att det finns möjlighet att utvinna, processa och förädla råmaterial, samtidigt som arbetet för en mer

cirkulär användning förstärks i Sverige. Samtidigt är det viktigt att säkerställa de befintliga leveranskedjorna för att klara importbehovet av metaller och mineral.

2.1 Klimatomställning

Sveriges och EU:s klimatomställning pågår intensivt och innebär bland annat att fossila bränslen ska ersättas av fossilfri el- och värmeförsörjning, vilket påverkar såväl industri som säkerhetspolitik. Klimatomställningen och behovet av att minska samhällets koldioxidavtryck har ökat efterfrågan av sällsynta jordartsmetaller och metaller som används för framställning av t.ex. batterier eller permanentmagneter, se figur 1. Sällsynta jordartsmetaller har unika egenskaper inom olika tillämpningsområden som katalytisk förbränning i bilar, tändare, färg i glas och keramik samt högt specialiserade produkter som supraleidare, lasrar och extremt starka magneter. Kritiska och strategiska metaller och mineral behövs för tillverkning av förnybara energikällor och elektrifiering så som vindkraftverk och solceller samt batterier. De behövs även till digitalisering och annan elektronik så som, halvledare och datacentraler.

Utöver sällsynta jordartsmetaller behövs även metaller som kobolt, nickel och litium, som är kritiska för tillverkning av laddningsbara batterier. Därutöver är basmetallen koppar central för att möjliggöra elektrifiering. Efterfrågan på alla dessa metaller förväntas öka kraftigt under kommande decennier.



Figur 1: Ny teknik och samhällets utveckling har visat sig innebära ett ökat behov av nya metaller. De metaller som för närvarande utvinns i Sverige motsvarar i stort det behov som förelåg i slutet av 1800-talet.
Källa: Källa: Volker m.fl. 2014, Materials critical to the energy industry – an introduction.

För att nå klimatmålen krävs en bred omställning. Senast 2045 behöver utsläppen i flertalet samhällssektorer vara i princip noll och därför vidtar regeringen genom Klimathandlingsplanen åtgärder för att möjliggöra att utsläppen från bl.a. elproduktion, uppvärmning, kylning, industri, transporter, arbetsmaskiner och produktanvändning når i princip noll senast 2045.

2.2 Ny geopolitisk situation

Den globala geopolitiska situationen och säkerhetsmiljön präglas av växande spänningar mellan USA, Kina och Ryssland, med en tydlig trend mot en mer fragmenterad global ordning. USA och Kina befinner sig i en allt djupare konkurrens om strategiska produkter.

Införande av handelsrestriktioner och tullar avseende vissa kritiska metaller och mineral för specifika tekniker gör att tillgång inte längre är säker och att prisbilden för metallerna blir rörlig samt att ensidiga beroenden kan utnyttjas av geopolitiska skäl.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har haft betydande konsekvenser för EU:s tillgång till kritiska metaller och mineral, både direkt och indirekt, och har lett till en ökad sårbarhet för metaller som används i batterier, elektronik och försvarsteknik. Rysslands anfallskrig har fått allvarliga konsekvenser för Ukrainas gruvnäring då en betydande del av gruvnäringen befinner sig på illegalt ockuperade områden. Omvärldsläget kan också snabbt förändras med olika typer av kriser i flera andra världsdelar.

Kina dominerar hela värdekedjan för kritiska metaller och mineral; prospektering, gruvdrift, mineralbearbetning, metallurgi/raffinering, metallbearbetning, tillverkning av komponenter och produkter samt återvinning och cirkulation. De använder sina kritiska metaller och mineral som ett geopolitiskt maktmedel vilket får konsekvenser för Europas industri, försvar och klimatomställning. Det kan vara fråga om exportrestriktioner eller förbud för vissa metaller eller komponenter som innehåller kritiska metaller. Statliga subventioner och dumpning genom låga priser kan också nyttjas för att konkurrera ut andra aktörer och göra det svårt för EU att bygga upp andra leveranskedjor.

Enligt International Energy Agency (IEA) tillgodoses nästan all efterfrågan från EU avseende kritiska metaller från Kina. EU:s efterfrågan på vissa kritiska metaller beräknas öka med 500 procent till år 2030. Samtidigt står Kina för cirka 70 procent av gruvdriften och 90 procent av bearbetningen de

kritiska metaller som dagens globala efterfrågan ställer. Kina har under 2023 och 2024 infört exportrestriktioner för grafit och metaller som är viktiga för tillverkning av halvledare, och införde ytterligare exportrestriktioner under 2025. Dessa exportrestriktioner är en del av en handelskonflikt mellan USA och Kina, där USA har infört restriktioner för export av halvledare och AI-chip till Kina, samt höjt tullar på varor från Kina. Kinas ytterligare exportrestriktioner under 2025 innebär en striktare granskning och strängare restriktioner specifikt för export samt teknik för framställande av sällsynta jordartsmetaller vilka är viktiga för att tillverka permanentmagneter som används i exempelvis vindturbiner, inom medicinteknik och försvarsindustri¹.

För att minska skadliga beroenden av enskilda länder försöker nu likasinnade stater och näringsliv att diversifiera sina leverantörskedjor och stärka sina relationer med länder som har stora resurser av kritiska råvaror. Dessutom medför det ogynnsamma säkerhetsläget ett ökat behov av att skapa diversifierade och robusta försörjningskedjor. Industrin har en nyckelroll i det arbetet, såväl försvarsindustrin som den civila industrin.

2.3 Behovet av säkerhetsinnovationer

Det finns en tydlig koppling mellan förutsättningarna för en nationell kunskapsuppbyggnad inom civil forskning och teknikutveckling och Sveriges resiliens och försvarsförmåga. Sveriges försvarsförmåga bygger på tillgång till avancerad kunskap och tekniker. Att framtidens tekniska lösningar är nyckeln till ett framgångsrikt försvar konstateras också i Natos framtidsagenda, NATO2030. Den teknikutveckling som efterfrågas sker nu i betydande del inom den civila teknikindustrin, och inte bara inom traditionella försvarsföretag. Detta slås fast i regeringens försvarsstrategi.

Metaller spelar en avgörande roll för försvarsindustrin som insatsvaror till försvarsmaterial. Rostfritt stål, med sin höga korrosionsbeständighet och temperaturhållfasthet, är exempelvis ett viktigt material för många militära behov. Dessutom kan material som grafen, med sin extremt höga hållfasthet och ledningsförmåga, öppna för nya möjligheter inom exempelvis reparation av flygplan och kamouflage. För att säkerställa resilient tillgång av kritiska metaller krävs dels en ökad förmåga att inte bara bryta dessa metaller, utan

¹ International Energy Agency (IEA) Global Critical Minerals Outlook (2021–2025)

även utveckla metoder för vidareförädling dels ökad och diversifierad handel.

3. EU- förordningen om kritiska råmaterial

En oro för dominans av enskilda länder på råvaru- och mineralområdet samt ökade handelsrestriktioner har gett upphov till åtgärder för att stärka självförsörjningsgraden inom EU. En särskild förordning om kritiska råmaterial beslutades därför under 2024: EU- förordningen om kritiska råmaterial. Förordningens övergripande målsättning är att säkerställa EU:s tillgång till en säker och hållbar försörjning av kritiska råmaterial utan att avkall görs på miljöskyddets nivå, och syftar till att stärka de olika stegen längs hela värdekedjan.

EU-förordningen om kritiska råmaterial bygger på tre pelare:

- Att säkra tillgång till råmaterial på världsmarknaden genom att ingå strategiska partnerskap med metallproducerande länder.
- Att främja en hållbar råmaterialförsörjning från europeiska källor.
- Att främja resurseffektivitet och återvinning.

EU:s strategier avseende handel och avtal i tredje land med kritiska råmaterial utmärker sig genom att betona frågor som transparens och hållbar utveckling.

Syftet med EU-förordningen om kritiska råmaterial och det särskilda meddelande som publicerades i samband med förordningen (RESourceEU Action Plan, fortsättningsvis RESourceEU) är att öka och diversifiera tillgången på kritiska råmaterial i EU genom utpekande av strategiska projekt inom utvinning, förädling eller återvinning, genom att stödja forskning och innovation om resurseffektivitet samt genom utveckling av ersättningsprodukter som inte innehåller kritiska råmaterial.

De nya reglerna avser att stärka Europas strategiska oberoende genom exempelvis effektiviserade och tidsatta tillståndprocesser i första instans utan att avkall görs på miljöskyddets nivå eller på bedömningarnas kvalitet, avtal med länder som producerar metaller och mineral utanför EU och genom ökad återvinning och cirkularitet.

För att säkerställa ett gemensamt genomförande och tillämpning av förordningen förs diskussioner mellan EU:s medlemsstater i en särskild råmaterialnämnd som också har flera tematiska undergrupper knutna till sig. Bestämmelserna i förordningen om kritiska råmaterial är direktverkande men för att uppfylla förordningens krav så kan viss kompletterande lagstiftning i svensk rätt krävas. Det mest centrala är att genomföra de reformer som krävs avseende tillståndprocesserna i syfte att starta nya verksamheter för att säkra metallförsörjningen inom EU. Förordningen innehåller även bestämmelser om beredskapslager av metaller och att varje medlemsstat ska stärka upp kartläggning av berggrund och annan prospekteringsintressant information.

En viktig del i regelverket är att företag med strategiska projekt ska kunna vända sig till en s.k. nationell kontaktpunkt i samband med tillståndsansökan och att det för strategiska projekt som avser utvinning ska ta högst 27 månader att få tillstånd för att starta upp den sökta verksamheten. I Sverige har sex länsstyrelser pekats ut som sådana kontaktpunkter.

De miljöbedömningar och godkännanden som unionsrätten kräver, bland annat i fråga om vatten, mark, livsmiljöer och fåglar är en integrerad del av tillståndprocessen för råmaterialprojekt och en nödvändig skyddsåtgärd för att säkerställa att negativa miljökonsekvenser förhindras eller hålls så små som möjligt.

Strategiska projekt

Ett strategiskt projekt enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial är ett projekt som bedöms vara av strategisk betydelse för EU:s försörjning av kritiska råmaterial. Dessa projekt kan gälla utvinning, förädling eller återvinning av sådana råvaror.

Att ett projekt klassas som strategiskt innebär framför allt tillståndprocesser med tydliga tidsfrister för projekt som innefattar strategiska metaller och mineral och att företagen endast behöver kontakta en myndighet som guidar dem genom hela tillståndprocessen. Utarbetandet av miljökonsekvensbeskrivningen åligger projektägaren och ingår därmed inte i de tidsfrister som medlemsstaterna är bundna av. Projekten får även vid behov råd och hjälp med tillgång till finansiering av satsningen.

Strategiska projekt är viktiga **för** att EU ska kunna minska sina skadliga beroenden av import av kritiska råmaterial och säkerställa en hållbar försörjning för unionens ekonomi och klimatomställning. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) åligger utarbetandet av miljökonsekvensbeskrivningen projektägaren och ingår inte i de tidsfrister som medlemsstaterna är bundna av samt med möjlighet till förlängning i undantagsfall.

Det är företagen själva som lämnar in en ansökan till EU-kommissionen om att få ett projekt klassat som strategiskt. Möjligheter att ansöka kommer med vissa intervall. Närmare information och vägledning om ansökningsprocessen finns på EU-kommissionens webbplats. Det är EU-kommissionen som efter ett gransknings- och bedömningsförfarande av ansökan pekar ut vilka projekt som får status som strategiskt. Det är möjligt att ansöka igen vid kommande tillfällen för de projekt som inte går vidare.

EU-förordningen om kritiska råmaterial

För att minska beroendet av tredjeländer avseende tillgång till kritiska råmaterial finns följande riktmärken för 2030 i EU-förordningen om kritiska råmaterial:

Utvinning: minst 10 procent av EU:s årliga förbrukning ska komma från utvinning i EU.

Förädling: minst 40 procent av EU:s årliga förbrukning ska komma från förädling i EU.

Återvinning: minst 25 procent av EU:s årliga förbrukning ska komma från inhemsk återvinning.

Tredje land: högst 65 procent av EU:s årliga förbrukning av varje strategisk råvara i varje relevant steg av förädlingen får komma från ett enda land utanför EU.

3.1 Handlingsplanen RESourceEU

I syfte att möjliggöra genomförandet av EU-förordningen om kritiska råmaterial beslutade EU-kommissionen den 3 december 2025 handlingsplanen RESourceEU som genom olika åtgärder ska se till att de utpekade strategiska projekten snabbt ska starta upp.

En åtgärd som omfattas av RESourceEU är att inrätta ett finansieringsnav för de strategiska projekten där EU-kommissionen avsätter 3 miljarder euro från EU-fonder och från Europeiska investeringsbankens egna resurser under 2026, som stöd till värdekedjan för kritiska råmaterial. Finansiella stöd via direkta EU-bidrag kommer att frigöras och förstärka stödet genom att kanalisera investeringar. EU-kommissionen betonar samtidigt vikten av projekt om återvinning och olika nivåer av teknologisk mognad (från innovation till marknadsintroduktion).

Enligt handlingsplanen ska efterfrågestimulans främjas genom bl.a. offentlig upphandling, lagerhållning, industrisamarbeten och köpåtaganden för att skapa en stabil efterfrågan på metaller som produceras inom EU.

I handlingsplanen föreslås åtgärder för att stödja återvinning i EU, bland annat genom restriktioner för export av skrot och avfall från permanentmagneter och aluminiumskrot, eventuellt även kopparskrot.

EU avser även att fördjupa samarbetet med utgångspunkt i de 15 strategiska partnerskap som redan har undertecknats med råmaterialrika länder.

4. Sveriges potential

Sverige är EU:s ledande järnmalmsproducent med ca 90 procent av EU:s totala järnmalmsproduktion. Sverige hör också till de främsta producenterna i EU av basmetallerna koppar, zink och bly och av ädelmetallerna guld samt silver. Det finns också goda förutsättningar att starta utvinning av andra metaller och mineral exempelvis sällsynta jordartsmetaller. Flera av metallerna i det periodiska systemet har ursprungligen upptäckts i Sverige, exempelvis ytterbium som upptäcktes i Ytterby utanför Vaxholm. Ett par mil utanför Filipstad finns gruvorten Långban som är den plats i världen där flest mineral har identifierats på en och samma plats.

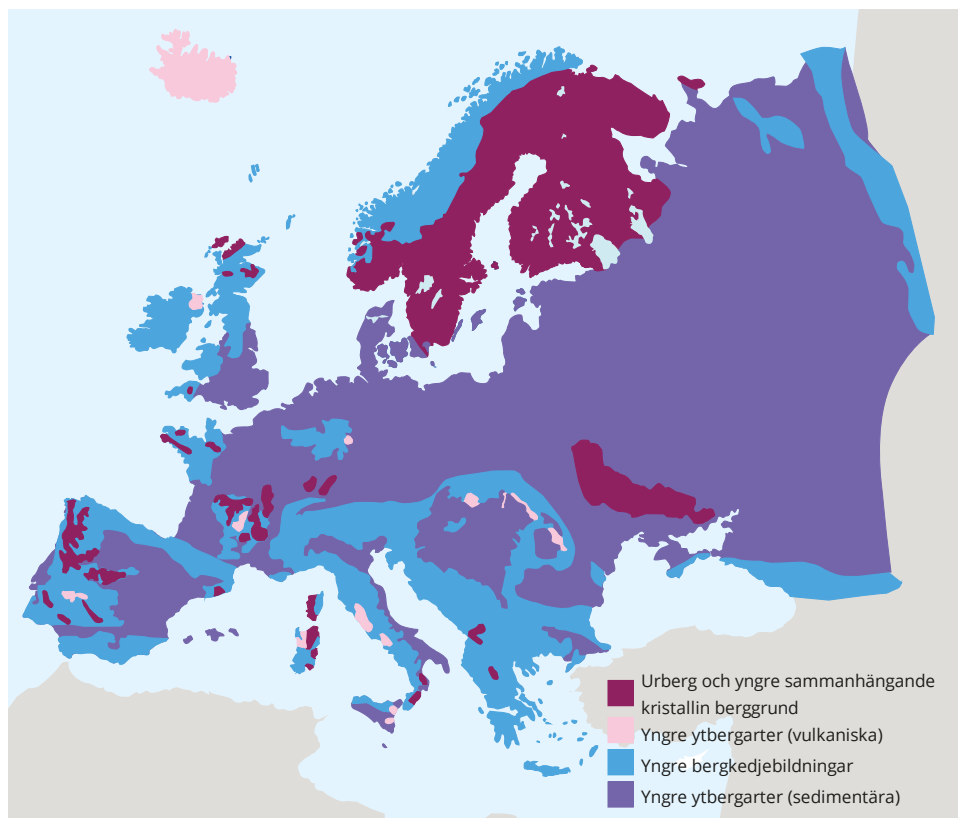
4.1 Vår berggrund

Sverige har stora potentiella mineraltillgångar på grund av de geologiska förutsättningarna i vår berggrund. Det finns ett stort behov av att undersöka berggrunden med moderna metoder för att få bättre kunskap om olika mineralförekomster och deras utbredning. Sverige har goda möjligheter att fortsatt vara en betydande metallproducent i framtiden.



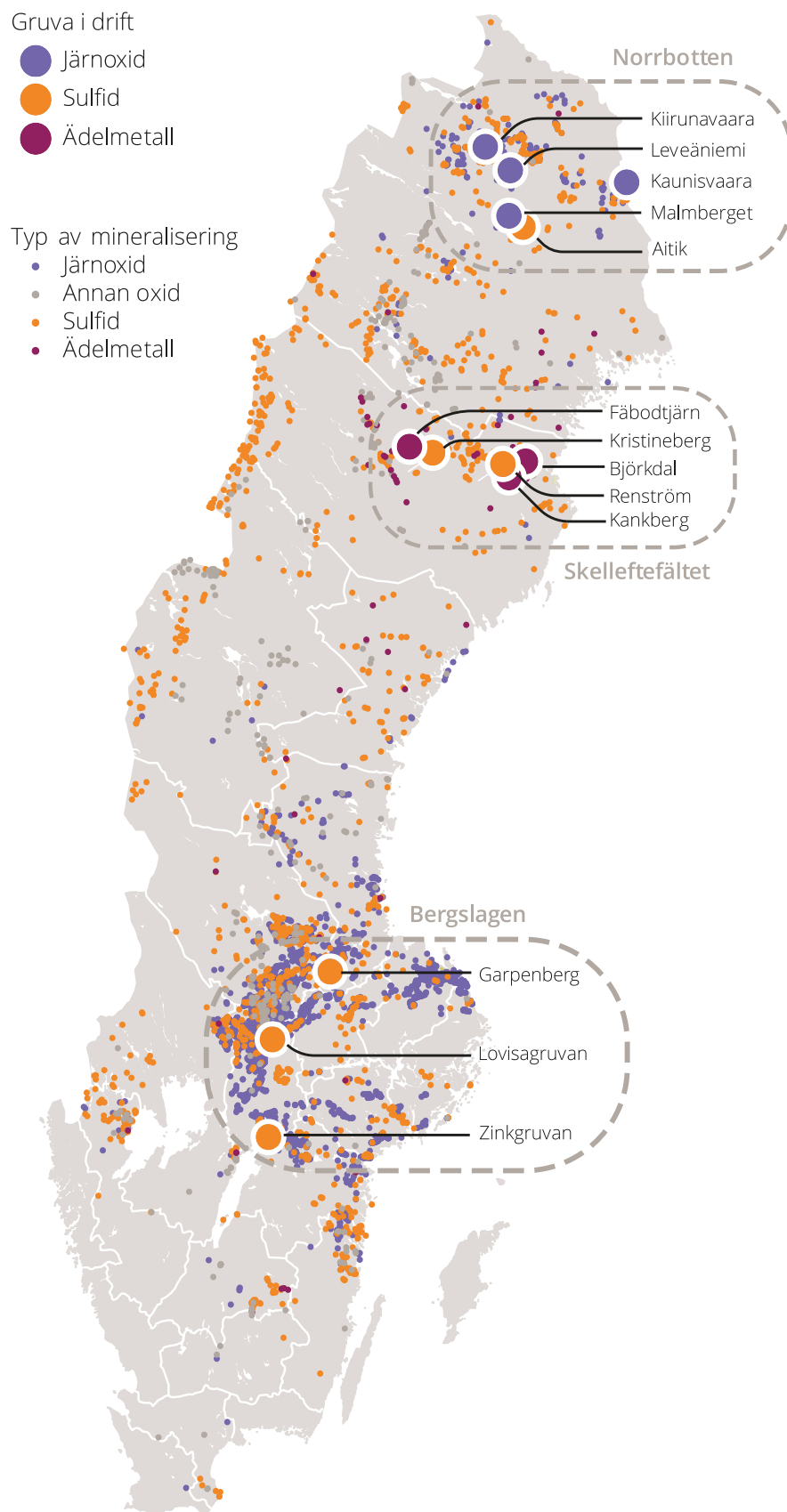
Koboltmalm från Storgruvan i Koppartorp. Foto: Edine Bakker/SGU

Den svenska berggrunden ingår i ett större urbergsområde som är en del av den Fennoskandiska skölden som sträcker sig över Sverige, Finland och nordvästra delen av Ryssland samt över delar av Norge. Urbergsberggrunden innehåller stora mineralförekomster av vikt för gruvnäringen, men har också förekomster av hög kvalitet ur byggnads- och materialsynvinkel. Globalt sett finns det få urbergsområden, vilket gör den svenska berggrunden intressant för mineralutvinning i såväl ett europeiskt, som i ett internationellt perspektiv, se figur 2. Länder med liknande berggrund är Kanada, Australien, Brasilien och Sydafrika.



Figur 2. Karta som visar de europeiska berggrundsområdena. Källa: SGU

I Sveriges berggrund finns utöver de viktiga basmetallerna betydande fyndigheter av flera kritiska metaller och mineral så som grafit, kobolt, litium, vanadin och sällsynta jordartsmetaller.



Figur 3. Karta över Sveriges gruvor och mineraliseringar år 2025. Källa: SGU

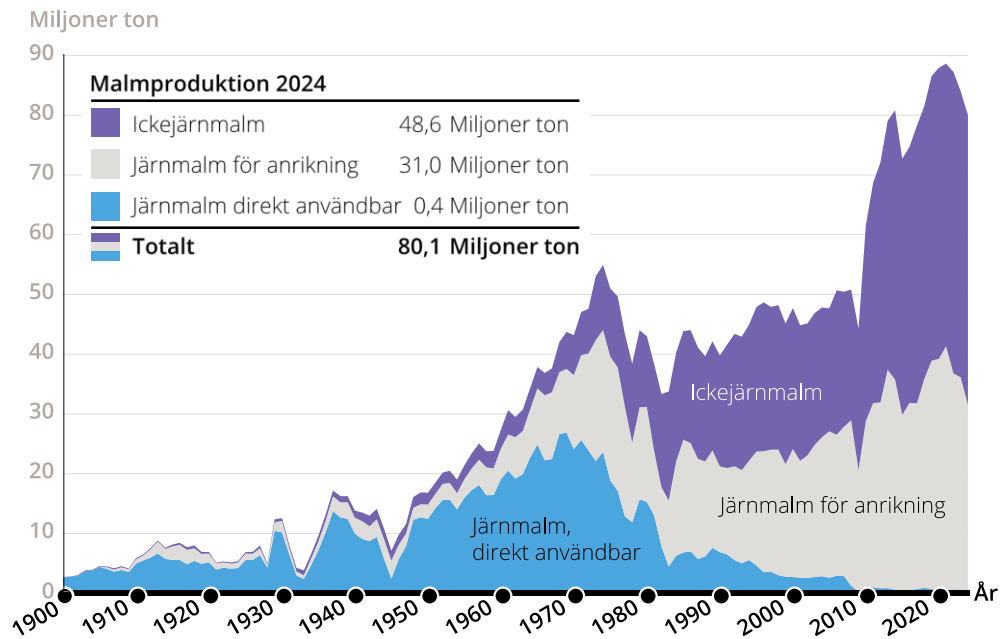
Sveriges mineralfyndigheter ligger till största delen inom de tre malmdistrikten Norrbotten, Skelleftefältet och Bergslagen, se figur 3. Utöver dessa områden finns främst kända fyndigheter i övriga Norrland, Småland och Dalsland.

Vid utgången av 2025 fanns det 13 aktiva malmgruvor. I Kiirunavaara, Malmberget och Pajala bryts järnmalm, i övriga gruvor bryts basmetaller, tellur, silver och guld. Kirunagruvan är världens största underjordiska järnmalmsgruva. Aitik, belägen två mil öster om Gällivare, är en av EU:s viktigaste koppargruvor. Under de senaste decennierna har malmproduktionen i Sverige ökat markant. Ökningen beror på ökad effektivitet och större brutna volymer i samtliga gruvor, se tabell 1.

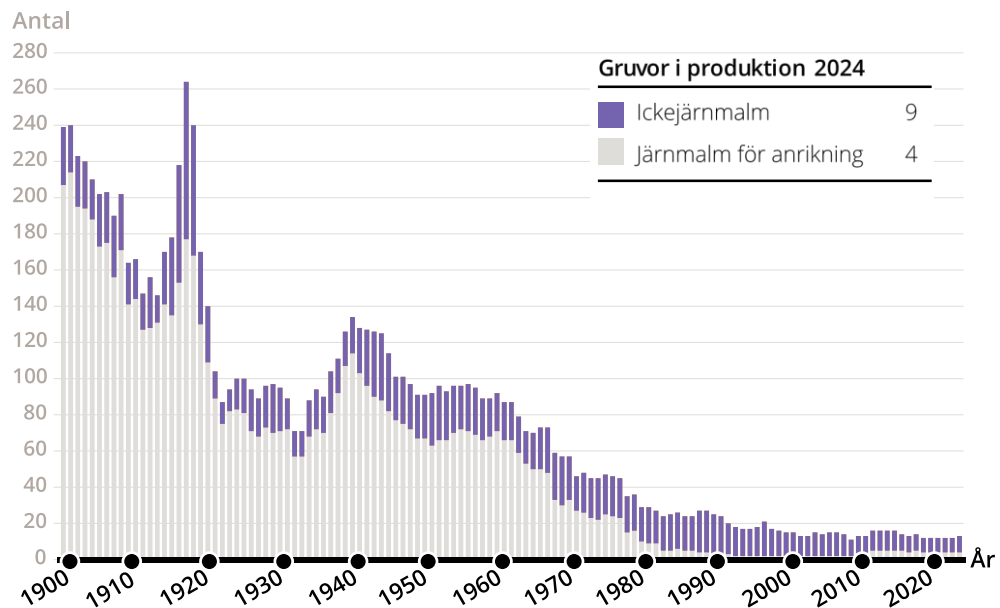


Självkörande maskiner i koppargruvan Aitik i Gällivare. Foto: Tomas Westermarck/Boliden

Produktionsökningen av ickejärnmalm i början av 2010-talet kan tillskrivas Bolidens koppargruva i Aitik. Aitik tillsammans med järnmalmsgruvorna i Kiruna och Malmberget utgör större delen av den totala produktionsvolymen. Malmproduktionen under 2024 uppgick till 80 Mt, en minskning med ca 5 procent sedan föregående år, se tabell 1. Den totala mängd malm som brutits ut i svenska gruvor uppskattas till ca 4000 miljoner ton. Den kända malmmängden i våra gruvor uppskattas idag till 6300 miljoner ton, men mängden ökar kontinuerligt i takt med att ny prospektering genomförs.

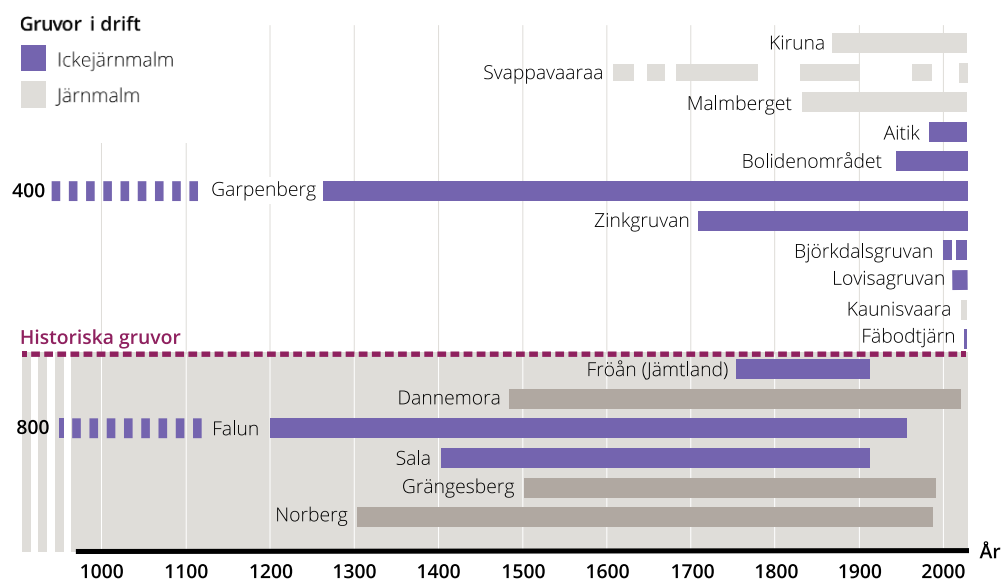


Tabell 1A. I slutet av 1910-talet fanns nästan 260 gruvor i Sverige som producerade knappt 8 miljoner ton malm. För bara 50 år sedan fanns det omkring 100 gruvor i Sverige som producerade ungefär 20 miljoner ton malm. Idag bryts det i Sverige nästan 85 miljoner ton malm per år. Malmproduktionen i Sverige åren 1900–2024. Källa: SGU



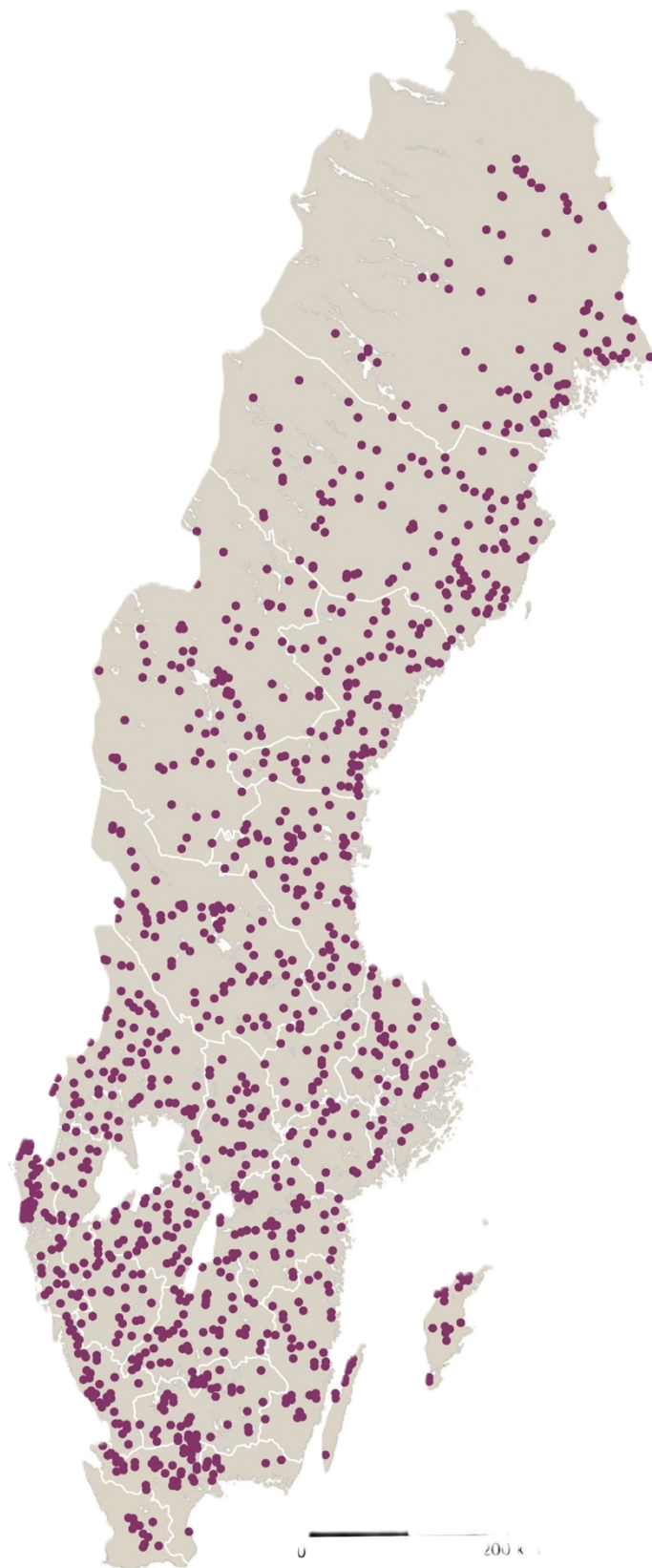
Tabell 1B. I slutet av 1910-talet fanns nästan 260 gruvor i Sverige som producerade knappt 8 miljoner ton malm. För bara 50 år sedan fanns det omkring 100 gruvor i Sverige som producerade ungefär 20 miljoner ton malm. Idag bryts det i Sverige nästan 85 miljoner ton malm per år. Antal gruvor i drift i Sverige åren 1900–2024. Källa: SGU

Gruvor är idag, till skillnad från hur det varit historiskt, större men färre och oftare mer långsiktiga. Av de tretton gruvor som är i drift idag är åtta äldre än 50 år, se figur 4. För att förlänga livslängden på befintlig verksamhet, men också för att hitta nya fyndigheter krävs prospektering. Generellt så letar man nu efter mer djupt liggande fyndigheter, vilket kräver nya tekniker, är mer kostsamt och kräver mer riskkapital. I Sverige återbesöker prospektörer även nedlagda gruvområden för att undersöka kvarvarande malmtillgångar och förutsättningarna för att återstarta verksamhet.



Figur 4. Gruvor i drift 2025, och större historiska gruvor i Sverige. Källa: SGU

Industrimineral och naturstenstäckter finns främst i södra Sverige. Industrimineral är mineral som inte omfattas av minerallagen, dvs endast miljöbalkens bestämmelser ska tillämpas vid ansökan om miljötillstånd. Exempel på industrimineral är kalk. De största täkterna finns i närheten av stora befolkningscentra, t.ex. Stockholm, Göteborg och Malmö. I södra Sverige utvinns mineral som är viktiga för processindustrin och unika stensorter som är internationellt uppskattade för sin höga kvalitet. Flera bergarter i den svenska berggrunden är lämpliga för produktion av slitstarkt bergmaterial. Krossade produkter används bl.a. till vägar, järnvägar och betong. Bergmaterialtäkter finns i hela Sverige, se figur 5.



Figur 5. Karta över alla materialtäckter. Källa: SGU.

4.2 Det svenska gruvklustret

I Sverige finns en unik kompetens i Europa kring gruvor och mineral. Gruvnäringen är utgångspunkten för flera centrala svenska värdekedjor. Det svenska gruvklustret består inte enbart av gruvbolagen utan även av industrier som förser gruvindustrin med teknik samt företag som använder mineral från gruvorna. Flera av dessa samarbeten har pågått i över 100 år och inkluderar företag som Epiroc, Sandvik, ABB och SSAB. Under senare tid har även IT-företag som Ericsson och Telia blivit en del av gruvklustret. Det svenska gruvklustret är en mycket stark drivkraft för investeringar. Tillsammans utgör de uppåt 18–20 procent av Sveriges industriella investeringar. Nio av Sveriges största företag är antingen leverantörer till eller industripartners till gruvindustrin.

Gruvklustret är världsledande inom många områden och tillsammans står det för 3,5 procent av Sveriges BNP. En stor del av varorna går på export över hela världen och utgör omkring 8 procent av den totala svenska varuexporten. Samtidigt bidrar gruvklustret med 36 miljarder kronor (2022) i skatteintäkter².

På regional nivå, i Västerbottens- och Norrbottens län har verksamheterna inom metaller och mineral en väsentlig ekonomisk påverkan på samhället. I dessa regioner bidrar gruvklustret med 21 procent av den regionala BRP:n och 2,5 procent respektive 6 procent av arbetstillfällena.

Klusterstrukturen ger flera fördelar, bland annat ökad produktivitet genom innovationssamarbeten mellan industri, universitet och högskolor och myndigheter. Strukturen ger även möjligheter att utveckla goda forskningsmiljöer. Samverkansforskning faciliteras genom medfinansiering i Vinnovas, Formas och Statens energimyndighets forskningsprogram. Samverkansforskningen har varit en viktig möjliggörare för att involvera universitet och högskolor och andra nya aktörer i gruvklustret för att fortsatt kunna bygga kunskap och utveckla innovationer i framkant.

Två stora bolag inom gruvklustret är Epiroc och Sandvik som tillverkar gruv- och bergbrytningsutrustning. Tillsammans har de en ledande global marknadsandel för bearbetningsutrustning för underjordsbrytning. Dessa två bolag tillhör Sveriges största företag och de är viktiga för svensk export. Den största delen av Epirocs och Sandviks försäljning sker utanför Sverige, och de har ca 70 procent av marknadsandelarna på mobila produktionsenheter

² Svemin 2025:2 (Baserad på analys utförd av Copenhagen Economics 2025)

underjord på världsmarknaden. Båda dessa bolag testar sina processer och produkter i svenska gruvor.

4.3 God arbetsmiljö och goda arbetsvillkor

Sverige har en välfungerande arbetsmarknadsmodell och en god arbetsmiljölagstiftning som bland annat bygger på samverkan mellan arbetsgivare, arbetstagare och skyddsombud.

Arbetsmiljön i svenska gruvor är säker jämfört med många andra gruvländer, men det finns alltid risker som måste hanteras. Gruvföretagen arbetar aktivt med att förbättra arbetsmiljön och minska riskerna. Gruvnäringen har i dag viss risk för allvarliga arbetsplatsolycksfall liksom andra yrkesgrupper inom industrin. God arbetsmiljö och goda arbetsvillkor är också en förutsättning för att attrahera och behålla kompetens till verksamheterna. Det finns dock fortsatt arbete att göra för att möjliggöra en utökad utvinning som också tar hänsyn till skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer.

Vid gruvproduktion i tredje land är det inte ovanligt att unga arbetare dagligen exponeras, utan något skydd och i totalt mörker, för exempelvis giftigt damm som orsakar lungsjukdomar. Det är inte heller ovanligt med olagliga gruvor eller att själva gruvbrytningen inte är reglerad på samma sätt som i Sverige, vilket orsakar gruvras, miljöskador och mänskligt lidande.

4.4 Återvinningspotential

Sverige har under en längre tidsperiod uppvisat en hög kapacitet vad gäller återvinning av metaller. Sedan 1950-talet har återvinningen av såväl ädelmetaller som skrot av järn, stål och övriga basmetaller ökat markant. Återvinningsgraden för stålskrot har exempelvis ökat från ca 50 procent till ca 90 procent till år 2010. För mindre vanligt förekommande metaller är återvinningsgraden fortsatt begränsad. I Sverige finns ett fåtal anläggningar som återvinner kritiska råmaterial, dock i begränsade mängder. Avfallet som återvinns utgörs bland annat av litium-jonbatterier, blybatterier, elektronikmaterial och askor.

Behandling av aska, botten- och flygaska, är också en återvinning som syftar till att återvinna dels en metallfraktion, dels en mineralfraktion. En stor del av metallerna kan separeras och säljas eller återvinnas medan mineralfraktionen kan användas som sekundärt konstruktionsmaterial och därmed ersätta ballast. Sverige har även potential att återvinna kritiska råmaterial från stängda utvinningsanläggningar.



Ett av tågen som transporterar sten och järnmalm för separering i LKAB:s gruva i Kiruna. Foto: Oscar Olsson/TT

5. Sveriges målsättningar för mineralsektorn och kritiska råmaterial

5.1 Vision

Regeringen har som vision att den växande gruvnäringen och återvinningsindustrin ska bedrivas med miljöhänsyn och bidra till såväl klimatomställningen som till jobb och tillväxt i hela landet. På så sätt bidrar även Sverige till att realisera riktmärkena i EU-förordningen om kritiska råmaterial.

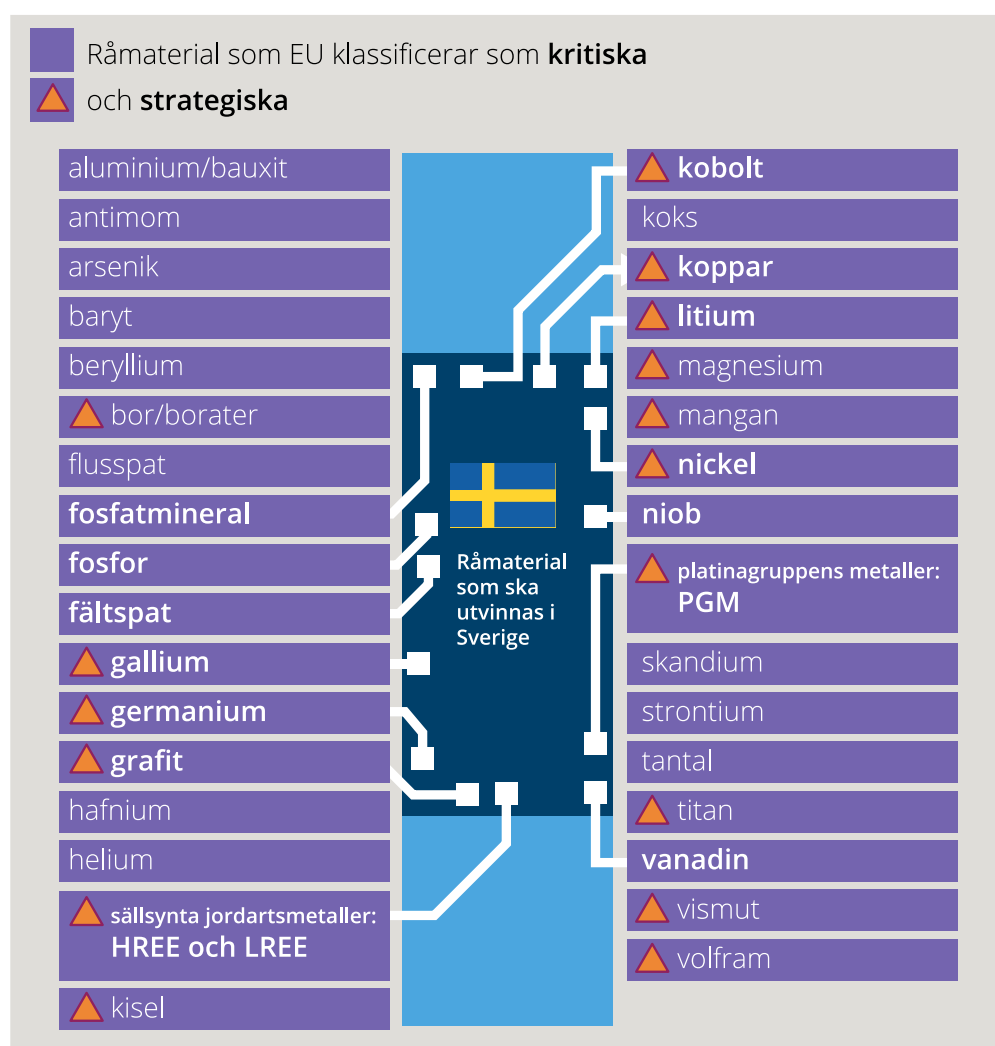
Regeringens vision är att det finns en växande fossilfri och teknikledande mineral- och återvinningsindustri som ökar Sveriges konkurrenskraft och motståndskraft. Som en del av detta ska företagens arbete genom hela värdekedjan bidra till minskad direkt och indirekt påverkan på biologisk mångfald samt stärkt beredskap, lokalt, regionalt inom EU och globalt. Det är en central del av regeringens klimat- och näringspolitik som syftar till att möjliggöra en global omställning med hjälp av ny fossilfri teknik samtidigt som konkurrenskraften värnas.

En stor del av produktionen av kritiska metaller sker utanför EU. Det finns emellertid fyndigheter av kritiska metaller och mineral inom EU, även i Sverige. I Sverige finns kända förekomster av bland annat antimon, flusspat (fluorit), fosfatmineral, grafit, kobolt, platinagruppens metaller (PGM), sällsynta jordartsmetaller (REE), vismut och volfram. Av dessa finns väl

karakteriserade och signifikanta mineraliseringar inte minst av fosfatmineral, flusspat, grafit och REE.

5.2 Mål

Regeringen välkomnar EU-förordningen om kritiska råmaterial och RESourceEU:s målsättning att accelerera genomförandet. Sveriges målsättning i förhållande till EU-förordningen om kritiska råmaterial på kort sikt att det i Sverige ska pågå utvinning eller finnas godkända miljötillstånd eller beviljade bearbetningskoncessioner som syftar till att producera de av EU-kommissionen utpekade strategiska råmaterial för marknaden som har markerats med fetstil i tabell 2. Detta ska ske utan att kompromissa med höga miljöstandarder.



Tabell 2. Tabellen visar de råmaterial som EU klassificerar som kritiska. De strategiska markerats med trekant. De strategiska- och kritiska råmaterial som Sverige har som målsättning ska utvinnas i Sverige genom befintlig och kommande verksamhet, eller där åtminstone bearbetningskoncession föreligger t.o.m. 2030, är markerade med fetstil. Målsättningen utesluter inte utvinning av andra metaller utöver dessa.

Denna målsättning baseras på de kända fyndigheter som existerar i Sverige, var det finns befintlig mineralverksamhet samt de strategiska projekt som finns utmarkerade i Sverige. Dessutom finns målsättningen att fler metaller från befintliga flöden (biprodukter) ska kunna utvinnas, exempelvis metaller av särskild vikt för Sveriges industriella värdekedjor och försvarsindustrin.

Möjligheterna att nå de svenska målsättningarna är beroende av vilka åtgärder som vidtas på europeisk nivå, inte minst som en följd av EU-förordningen om kritiska råmaterial och dess handlingsplan RESourceEU, och hur de påverkar marknadsmekanismerna.

Listan ska inte förstås som att enbart dessa metaller och mineral är prioriterade för brytning. Regeringens mål är att på marknadsmässig grund se utökad utvinning av samtliga koncessionsmineral.

5.3 Långsiktiga mål

Gruvnäringen är en långsiktig verksamhet som tar tid att bygga upp och utveckla. En stark gruvnäring är viktig för Sveriges ekonomi, beredskap och flera andra hänseenden. En stark gruvnäring under normala förhållanden har en större uthållighet i störda förhållanden. Därför finns det ett behov av långsiktiga mål med en ambition att bibehålla och utveckla gruvnäringen i förhållande till dagsläget.

Regeringens vision är att:

- Sverige ska vara en konkurrenskraftig gruvnation med snabba tillståndprocesser, goda möjligheter till prospektering, och samtidigt bibehålla ett högt miljöskydd och en arbetsmiljö på hög nivå.
- Sverige ska vara en ledande gruvnation som tillvaratar, utvecklar och skapar mervärde av den resurs som svensk berggrund och därtill kopplade aktiviteter utgör och som därmed bidrar väsentligt till Sveriges, EU och Natos försvarsförmåga.
- Sverige ska vara en ledande innovationsnation inom gruv- metall- och mineralteknik.
- Sverige ska nå en hög grad av cirkularitet av metaller och mineral, särskilt kritiska råmaterial.

De svenska långsiktiga målen är att:

- Fler metaller än idag kan utvinnas ur samma enhet för att öka resurseffektiviteten och nyttjandegraden.
- Fler privata gruvor har etablerats.
- Produktionen på både basmetaller och kritiska metaller och mineral har ökat.
- Utvinning och återvinning av mineral och metaller sker med högt skydd för miljö, hälsa och biodiversitet samtidigt som återvinningen, särskilt av kritiska råmaterial ska öka.
- Tillväxten och innovations- och konkurrensförmåga inom gruvklustret har stärkts.
- Allmänhetens kunskap om gruv- och mineralnäringen har ökat.
- Acceptansen för gruvnäringen hos allmänheten, inklusive innehavare av renskötselrätt, har ökat.

6. Hur når vi målen?

Genomförande av åtgärder för att nå de uppsatta målen förutsätter ett gott samarbete och dialog med offentlig förvaltning på nationell, regional och lokal nivå, näringsliv, universitet och högskolor samt civilsamhälle. Gemensamt arbete behöver också företas på europeisk och internationell nivå för att målsättningarna ska nås. Det offentliga kan och bör bidra där staten har sitt huvudansvar.

Regeringen har redan agerat och avser att förverkliga målen på följande sätt:

6.1 Förenkla tillståndprocesserna

Tillståndsprövningen av miljöfarliga verksamheter spelar en avgörande roll för att bedöma hur mark- och vattenområden bör användas, samt för att motverka negativ påverkan på hälsa och på natur- och kulturmiljöer. Sedan miljöbalken infördes för över två decennier sedan har omvärlden förändrats avsevärt.

Omställningen måste ske snabbt och kräver omfattande privata investeringar, vilket innebär ett högt risktagande för både exploitörer och investerare. Det är därför viktigt att miljölagstiftningen inte hindrar eller försvårar produktiv och långsiktigt hållbar verksamhet, men detta behöver ske samtidigt som skydd av hälsa, natur- och kulturmiljö säkerställs.

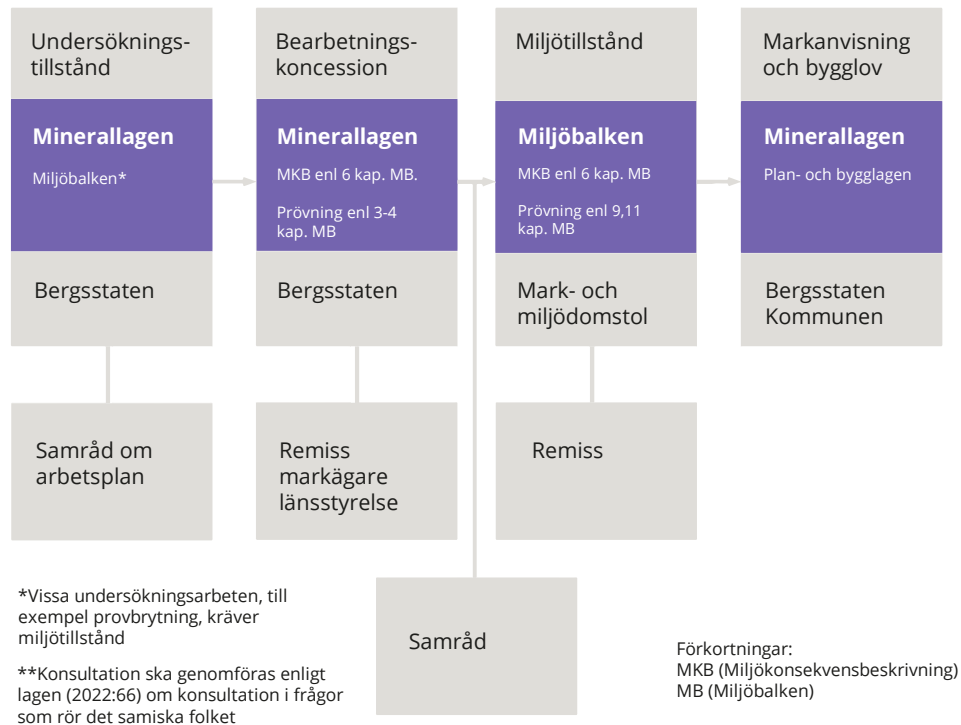
Ineffektiva och utdragna tillståndprocesser riskerar att fördyra investeringar och försena viktiga förändringar, vilket i sin tur kan bromsa arbetet med att nå klimatpolitiska mål.

De tidsfrister som sätts inom ramen för EU-förordningen om kritiska råmaterial (se avsnitt 3, s. 10–11) för strategiska projekt som avser utvinning innebär att det ska ta högst 27 månader att få tillstånd för att starta upp den sökta verksamheten. Metaller som i dag inte pekats som kritiska eller strategiska kan bli det i framtiden, som exempelvis järn, zink eller silver. Därför finns behov av att se över regelverken och att effektivisera processer för att åstadkomma en ökad harmonisering av tidsramarna för all provning av gruvor.

Regeringen anser att miljöbalken behöver reformeras för att möta industrins och verksamhetsutövares behov av effektivare tillståndprocesser, särskilt med tanke på det ökade energibehovet, klimatkraven och det förändrade säkerhetspolitiska läget. Mot denna bakgrund tillsatte regeringen 2023 en utredning om tillståndsprövningen enligt miljöbalkens regler och ansvarsfördelningen mellan myndigheterna. Förslagen från utredningen, omfattar både processuella- och materiella förändringar samt inrättandet av en ny myndighet för miljöprovning. Reformen syftar till att harmonisera Sveriges tillståndprocesser med övriga EU-länder och att genomföra EU:s miljöregelverk på ett mer ändamålsenligt sätt samtidigt som skydd av hälsa och miljö säkerställs. Miljöbalken ska anpassas till dagens behov och säkerhetspolitiska utmaningar. Regeringen avser att bilda en ny myndighet för miljöprovning.

För en verksamhet som bedöms tillgodose ett allmänt intresse av synnerlig vikt har Regeringsprövningsutredningen (SOU 2024:11) föreslagit att regeringen ska kunna undanta sådan verksamhet från kravet på en specifik miljöbedömning enligt miljöbalken under vissa förutsättningar. Därefter ska regeringen även kunna pröva själva tillståndet till sådan verksamhet. Syftet med dessa förslag är att processen ska kunna förkortas och effektiviseras. Ett tillstånd från regeringen i dessa fall får dock längst gälla i fyra år. Ett liknande förslag om tillfälligt miljötillstånd har också lämnats av Utredningen om Näringslivets försörjningsberedskap (SOU 2023:11).

För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens och det geopolitiska lägets utmaningar och samtidigt säkra näringslivets konkurrenskraft krävs tillståndprocesser som är både snabba och förutsägbara.



Figur 6. Tillståndprocessen från undersökning till gruva.

Genomförda åtgärder:

- Prövningen av Natura 2000-tillstånd flyttas från koncessionsprövningen, och i stället blir en integrerad del av prövningen av tillstånd enligt miljöbalken. Ändringen innebär att onödiga dubbelprövningar undviks och bedöms leda till både en ökad effektivitet i processerna och till en ökad förutsebarhet i prövningen. Sammantaget bedöms detta leda till en stärkt investeringsvilja i svensk gruvindustri.
- Koncessionsprövningen har förtydligats genom att miljökonsekvensbeskrivningen nu kan anpassas till koncessionsprövningens tidiga skede. Därmed har oförutsebarheten i prövningen minskat avsevärt.
- Ändringar i miljöprövningsförordningen och terrängkörningsförordningen har genomförts som syftar till att förenkla reglerna för prospektörer och därmed ta bort ineffektiva parallellprövningar för undersökningsarbeten som sker inom ramen för ett undersökningstillstånd enligt minerallagen.
- Prospektering och utvinning av uran som primärt ämne och som biprodukt i samband med metallproduktion har möjliggjorts, genom att ta bort det förbud som beslutades 2018.

- Regeringen har inrättat Förenklingsrådet, Implementeringsrådet och ett accelerationskontor för den gröna omställningen (Accelerationskontoret) som en struktur för att aktivt se över regelverk som hindrar näringslivets omställning och skapar oförutsägbarhet för företagen. Detta arbete är centralt för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft, beredskapsförmåga och klimatåtagande.
- Länsstyrelserna och Sveriges Domstolar har förstärkts fram till 2027 bl.a. genom att utöka medel i regeringens budgetproposition för att ge dem förutsättningar till att effektivisera tillståndprocesser i syfte att stärka ett expansivt näringsliv.
- Havs- och vattenmyndigheten har förstärkts för att bl.a. utöka de personella resurserna för att snabba på beslutsprocesserna.
- Kontaktpunkter har etablerats i enlighet med bestämmelserna i EU-förordningen om kritiska råmaterial för att samordna och underlätta tillståndprocessen. En kontaktpunkts bekräftelse av en fullständig ansökan startar tidsfristerna enligt EU-förordningen. Länsstyrelserna i Stockholms län, Skåne län, Västra Götalands län, Örebro län, Dalarnas län och Västerbottens län har fått i uppdrag att vara kontaktpunkterna för projekt avseende strategiska råmaterial enligt förordningen.
- Utredda hur Sverige på bästa sätt bör organisera kontaktpunkten enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial och om den nya myndigheten för miljöprövning bör ansvara för att vara kontaktpunkt.

Nya åtgärder

- Regeringen ska fortsätta arbetet med att göra miljöprövningen mer effektiv, förutsebar och enhetlig, där inrättandet av en ny myndighet för miljöprövning är ett steg i den reform som Miljötillståndsutredningen föreslagit. Reformen ska bidra till regeringens ambition om att förenkla och förkorta tillståndprocesserna för företag samtidigt som en ändamålsenlig och kostnadseffektiv organisering av statsförvaltningen eftersträvas.
- Det är viktigt att hela kedjan med miljöprövning, tillsyn och tillsynsvägledning samt företagens miljörapportering fungerar effektivt. Regeringen avser därför att bilda en ny myndighet för miljöprövning.
- Utredda hur den samlade myndighetshandläggningstiden för att öppna en gruva, från inlämnande av komplett ansökan om bearbetningskoncession till

fastställd markanvisning enligt minerallagen kan snabbas upp och göras mer effektiv. Tidsramarna som anges i EU-förordningen om kritiska råmaterial och systemet med tidsfrister kan fungera som utgångspunkt för ambitionsnivån.

- En utredning tillsätts för att se över hur prövningen av bearbetningskoncessioner kan förenklas.

6.2 Hållbar tillgång till mark och vatten

Hur mark- och vattentillgångar används spelar en central roll för hela landets utveckling. Det har exempelvis avgörande betydelse för näringslivets tillväxt och konkurrenskraft, men också för människors vardag, hälsa och möjligheter till friluftsliv samt för bevarande och tillgång till kulturmiljön.

Den svenska gruv- och mineralnäringen har en viktig roll i att arbeta för en hållbar markanvändning för att minska påverkan på biologisk mångfald, men också för att säkerställa sin egen fortsatta tillgång till vatten, som behövs i de flesta utvinningsprocesserna, liksom tillgång till vatten för andra berörda verksamheter och behov så som dricksvatten.

I Sverige och Europa sker omvälvande förändringar som innebär att konkurrensen om mark- och vattenanvändningen ökar. Exempelen på det är flera. Det pågår en nyindustrialisering kopplad till klimatomställningen och en ökad digitalisering sker runt om i landet, däribland utvinning av kritiska och strategiska metaller och mineral, satsningar på fossilfri produktion av stål och viktiga komponenter för elektrifiering. Sverige behöver en kraftfull utbyggnad av ny fossilfri elproduktion. För att möjliggöra en ökad tillförsel av el krävs i sin tur ett utbyggt och förstärkt elnät. Ett annat exempel som bidrar till att öka konkurrensen om mark och vatten är det försämrade säkerhetspolitiska läget och medlemskapet i Nato som medför att totalförsvarets verksamheter behöver utökas och att hänsyn behöver tas till detta. Affärsverket svenska kraftnät har mot bakgrund av detta beslutat att bygga ut transmissionsnätet till Kiruna.

Sverige har i dagsläget 13 aktiva gruvor, vilka tillsammans upptar mindre än en promille av landets totala yta. Frågan om gruvverksamheters påverkan på markanvändningen har länge varit föremål för debatt. Gruvor kräver i jämförelse med areella näringar små ytor men påverkar både människor, miljö och näringar i närområdet. Det är vanligt att gruvor eller planerade gruvprojekt ligger inom renskötselområdet, vilket kan medföra konsekvenser för rennäringen och den samiska kulturen.

Mineralutvinning har unika förutsättningar som kräver särskild hänsyn i planeringen. Till skillnad från annan näringsverksamhet kan mineralutvinning inte omlokaliseras, eftersom fyndigheterna är geografiskt bundna. För att kunna utvinna dessa resurser måste verksamheten bedrivas i direkt anslutning till fyndplatsen. Mineralutvinning kan ha stor påverkan på den lokala miljön. För att möjliggöra goda livsmiljöer och hänsyn till kultur- och naturmiljö behövs en väl fungerande samhällsplanering samt ett samspel mellan näringen och de samhällen där gruvor etableras. Svensk gruvnäring liksom bergmaterialindustri arbetar på flera sätt med att undvika, minimera, återställa och kompensera för negativ påverkan på biologisk mångfald. Vissa områden med potentiella malmtillgångar omfattas av olika former av områdesskydd bl.a. p.g.a. höga naturvärden, vilket innebär att trots att tillgång på malm finns, så är många områden otillgängliga.

Regelverket för statens anspråk på mark- och vattenområden behöver ses över för att bättre möta de utmaningar som Sverige står inför och ge bättre förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv avvägning mellan olika allmänna intressen och en långsiktigt hållbar användning av mark- och vattenområden. Regeringen aviserade därför i finansplanen i prop. 2024/25:1 en översyn av befintliga system och regelverk för nationell fysisk planering, för att förbättra förutsättningarna att bl.a. väga olika intressen mot varandra. Det går att konstatera att för gruvnäringen är det viktigt att sätta dess areella markanspråk i proportion till andra intressen.

Den största arealen skyddad mark finns i norra Sverige och även betydande malmförekomster. Alla områden som innehar någon skyddsform, anses av investerare vara områden där investeringsrisken är hög. Om regler för undantag inte finns riskerar nödvändiga investeringar i prospektering att helt utebli.

Som ett led i regeringens offensiva förenklingsagenda skickade Sverige in 63 konkreta förslag på förenklningar av EU-lagstiftning till EU-kommissionen i juli 2025. Flera av förslagen rör EU-lagstiftning på miljöområdet, exempelvis ramdirektivet för vatten (vattendirektivet), fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet. EU:s medlemsstater har kommit överens om att skapa en liknande förvaltning av sina vatten genom vattendirektivet och att säkerställa bevarandet av flora och fauna genom fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. EU-kommissionen har därefter under vintern 2025 öppnat upp för att se över och revidera vattendirektivet för att underlätta tillgången till kritiska råmaterial och att se över industriutsläppsdirektivet (IED) exempelvis när det gäller miljöbedömningar.

Genomförda åtgärder

- Regeringen har antagit en svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (2026) där näringslivets arbete med biologisk mångfald uppmärksammas.
- Utredda befintliga system och regelverk i syfte att upprätta en mer sammanhållen ordning för nationell fysisk planering, baserad på en samlad samhällsekonomisk analys. Översynen syftar till att förbättra förutsättningarna att väga olika intressen mot varandra, ge ökad nationell likvärdighet, ökad rättssäkerhet och bättre samordning mellan offentliga aktörer.

Nya åtgärder

- Utredda hur regeringen, i särskilda situationer, kan peka ut mineralfyndigheter som riksintressen samt se över möjligheten att peka ut större områden så som Malmfälten eller Skelleftefältet som riksintresse.
- Ekonomiskt brytvärda fyndigheter är få, svåra att lokalisera och kräver mycket kostsamma undersökningar. Gruvor utgör en begränsad yta jämfört med naturskyddade områden. Ur ett totalförsvars- och konkurrenskraftsperspektiv bör det övervägas om det bör införas ett permanent undantag för gruvverksamhet i skyddade områden som inte är nationalparker. Eventuellt bildande av nya naturreservat i malmpotentiella områden bör föregås av dialog med alla berörda parter inklusive eventuella innehavare av undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession för att underlätta dialog och planering. Förutsättningarna bör ses över för att nya naturreservat som bildas förses med föreskrifter som möjliggör prospektering och för att så långt som möjligt undvika att nya naturreservat bildas i områden där det finns en bearbetningskoncession, om naturreservatet inte kan förenas med möjlig framtida malmbrytning.
- I syfte att säkerställa Sveriges framtida kalkförsörjning för stål- och cementtillverkning samt till andra viktiga industriella värdekedjor är det viktigt att kalkbrytning kan fortsätta i geografier med viktiga kalkresurser.
- Sverige ska vara pådrivande i arbetet med regelförenkling, när det gäller justeringar i miljöregelverken för att öka effektivitet och flexibilitet i regelverken samtidigt som högt skydd av hälsa och miljö säkerställs.

6.3 Ekonomisk säkerhet och beredskap

Industri och handel utgör samhällsviktiga verksamheter som är avgörande för samhällets funktionalitet och beredskap. Industrin ska kunna bibehålla sin förmåga eller ställa om produktionen vid kris, höjd beredskap eller ytterst krig, medan handeln ansvarar för distribution och försörjning av nödvändiga varor. Det finns ett tydligt behov av strukturerad och fungerande privat-offentlig samverkan för att möjliggöra att industri och handel kan upprätthålla produktion, anpassa verksamheten och säkra distributionen av nödvändiga produkter vid kriser och höjd beredskap.

Regeringen har därför under 2025 beslutat att införa en ny beredskapssektor för industri, byggande och handel och Tillväxtverket har utsetts till sektorsansvarig myndighet. Boverket och SGU har utsetts till beredskapsmyndigheter inom den nya sektorn. Samtidigt har Kommerskollegium utsetts till ny sektorsansvarig myndighet för utrikeshandel. Den nya beredskapssektorn för industri, byggande och handel omfattar typiskt sett utvinnande industri och tillverkande industri. Sett till varor och tjänster skulle det kunna vara exempelvis brytning av olika metaller och mineral respektive tillverkning av fordon som lastbilar eller framställning av baskemikalier. Det är därför viktigt med ett tätt samarbete mellan dessa båda beredskapssektorer.

SGU:s ansvar som beredskapsmyndighet ska bidra till att säkerställa en hållbar försörjning av bl.a. metaller och mineral, men även t.ex. byggnadssten, cement, grus och makadam. Den geopolitiska utvecklingen och den snabba elektrifieringen gör att SGU:s verksamhetsområde är viktigt. Nya metoder för utvinning och processande av strategiskt viktiga mineral är avgörande för att minska beroendet av import från geopolitiskt problematiska områden.

Ansaret innebär att SGU och övriga myndigheter inom sektorn exempelvis behöver ta fram modeller eller system för att bygga upp varulager och att utföra riskanalyser. Detta arbete behöver utföras med hänsyn till pågående insatser och processer i EU och internationellt i fora där Sverige ingår. Regeringen anser att det är angeläget att insatser inom området kommer till stånd.

Det svenska totalförsvaret håller på att byggas upp, där en tryggad försörjning av metaller och mineral ingår. Detta utgör också en del av det europeiska arbetet. Samtidigt pågår ett omfattande arbete med olika åtgärder inom EU. Det handlar bl.a. om framtagandet av en beredskapsstrategi, ett

större förenklingspaket för att säkra företagens konkurrenskraft och rättsakter för att accelerera industrin inom EU. SGU och andra centrala myndigheters beredskapsarbete och försörjningsanalyser utgör underlag för Sveriges arbete med EU-förordningen om kritiska råmaterial och dess åtgärdsplan RESourceEU och annan lagstiftning inom EU. Främjandet av industrins konkurrenskraft, handel med andra länder, säkerställd tillgång på råvaror, cirkularitet m.m. ökar ekonomins motståndskraft och ingår i vad som kallas ekonomisk säkerhet

Gruvor som bryter kritiska mineral kan vara viktiga för svensk beredskap och vår nationella säkerhet. Det finns idag inget statligt investmentbolag (dvs. råvarufond) eller andra institutioner som ger staten möjlighet att själva främja gruvprojekt av vikt för vår nationella säkerhet.

Statliga investmentbolag eller råvarufonder av denna typ existerar i flera av Europas ledande industrinationer och ett svenskt bolag skulle möjliggöra för staten att agera som en seriös part visavi både näringslivet och andra länder när det kommer till att säkra den svenska industrins behov. Statens ägande i LKAB har sin grund i nationella säkerhets- och försörjningspolitiska överväganden. Statens ägande i LKAB har sin grund i nationella säkerhets- och försörjningspolitiska överväganden. 1907 förvärvade staten, under regeringen Lindman, hälften av aktierna i LKAB för att säkerställa svensk kontroll över järnmalmsproduktionen. 1957 förvärvade staten en majoritetspost i LKAB för att säkerställa svensk kontroll över järnmalmsproduktionen.

Genomförda åtgärder

- Etablerande av en ny beredskapssektor för industri, byggande och handel där SGU har fått ett nytt ansvar som beredskapsmyndighet inom den nya sektorn.

- Som en del av det europeiska samarbetet har genomförandet av EU-förordningen om kritiska råmaterial inneburit att fyra svenska strategiska råmaterialprojekt godkänts av EU-kommissionen, i syfte att stärka EU och Sveriges försörjningstrygghet.

Nya åtgärder

- Uppföljning av tidigare och kommande strategiska råmaterialprojekt enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial avseende finansieringsmöjligheter, så att svenska aktörer tar del av de finansieringsinstrument som finns inom EU och i Sverige.

- Genomföra utredningsförslag om undantag från MKB-direktivet och organisatoriska förändringar av provningssystemet. Därtill behöver det undersökas närmare hur Sverige kan stärka sin motståndskraft ytterligare inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.
- Uppdra till Verket för innovationssystem att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av deltagande i viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse med inriktning mot kritiska råmaterial.
- Det finns ett behov av att vidta åtgärder och ta fram konkreta verktyg för att påskynda och attrahera privata investeringar i strategiska projekt. Det behöver därför utredas hur strategiskt viktiga gruv- och utvinnings- och förädlingsverksamhet kan etableras och finansieras utan att påverka eller snedvrider relevanta marknader. Det kan exempelvis handla om ett statligt ägt investmentbolag, uppdrag till berörda myndigheter eller Business Sweden.
- Undersöka förutsättningarna för att etablera en test- och demonstrationsanläggning för mineralprocessering och utvinningstekniker efter utvärdering av underlag framtaget av SGU.

6.4 Utvecklat internationellt samarbete

Sveriges välbefinnande vilar i hög grad på handeln med omvärlden och det svenska näringslivets starka internationella position. Värdet av exporten motsvarar cirka 50 procent av landets bruttonationalprodukt (BNP), varav utlandsägda bolag står för hälften. Gruvindustrins exportvärde uppgick under 2021 till cirka 8 procent av Sveriges totala export.

Genom import får företag tillgång till konkurrenskraftiga insatsvaror, vilket bidrar till lägre priser för både företag och konsumenter. Internationell samverkan inom forskning och utveckling främjar innovation och tekniska lösningar, vilket i sin tur stärker konkurrenskraften, ökar produktiviteten och förbättrar exportkapaciteten.

Regeringen arbetar för ett starkt och konkurrenskraftigt Sverige som bidrar till ökad välfärd och trygghet. Den 1 december 2023 beslutade regeringen om en ny utrikeshandelsstrategi: Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (dnr UD2023/17742). Strategin innebär ett samlat helhetsgrepp för att skapa bästa möjliga förutsättningar för svenska företag att växa, utvecklas och ta ledande positioner på framtidens globala marknader. Den behandlar bland annat EU:s inre

marknad, vikten av en välfungerande världshandel samt behovet av förbättrade förutsättningar för investeringar, forskning och innovation.

Sveriges traditionella exportmarknader i Europa och USA utgör en allt mindre del av den globala marknaden. Snabbväxande ekonomier skapar både nya möjligheter och nya konkurrenter. Den pågående reverseringen av globaliseringen samt ett försämrat säkerhetsläge ökar behovet av diversifierad handel. Sverige har outnyttjad potential inom gruvklustret som kan mobiliseras för att möta dessa förändringar. Den gröna och digitala omställningen skapar nya möjligheter men skärper samtidigt konkurrensen.

Varken Sverige eller EU kommer att bli självförsörjande på metaller och mineral. Det är av stor vikt att värna det regelbaserade handelssystemet, med Världshandelsorganisationen (WTO) som kärna. EU behöver även ingå fler frihandelsavtal, särskilt med resursrika länder och regioner. Strategiska partnerskap kan också bidra till en hållbar försörjning av kritiska råmaterial.

Business Sweden koordinerar initiativet Team Sweden Mining, ett nätverk av myndigheter och företag som samverkar för att främja svensk export och investeringar inom gruvklustret. Nätverket bildades för att samordna insatser och underlätta informationsspridning till svenska företag om tillgängliga stödmekanismer, samt vilka som bäst passar respektive företagsprofil. Mineralbranschens initiativ Mining with Nature är uppmärksammat internationellt.

Genomförda åtgärder

- Sverige har ingått strategiska partnerskap som även omfattar kritiska material med Kanada, USA och Frankrike samt avsiktsförklaringar som rör kritiska material med Chile, Colombia och Frankrike.

- Sverige har, tillsammans med elva andra allierade inom Nato, inlett ett samarbete för att stärka försörjningen av försvarskritiska insatsvaror. Förhandlingar pågår om ett samförståndsavtal om försvarskritiska insatsvaror med fokus på lagerhållning samt försörjning av kritiska råmaterial, material, komponenter och återvunna produkter.

Nya åtgärder

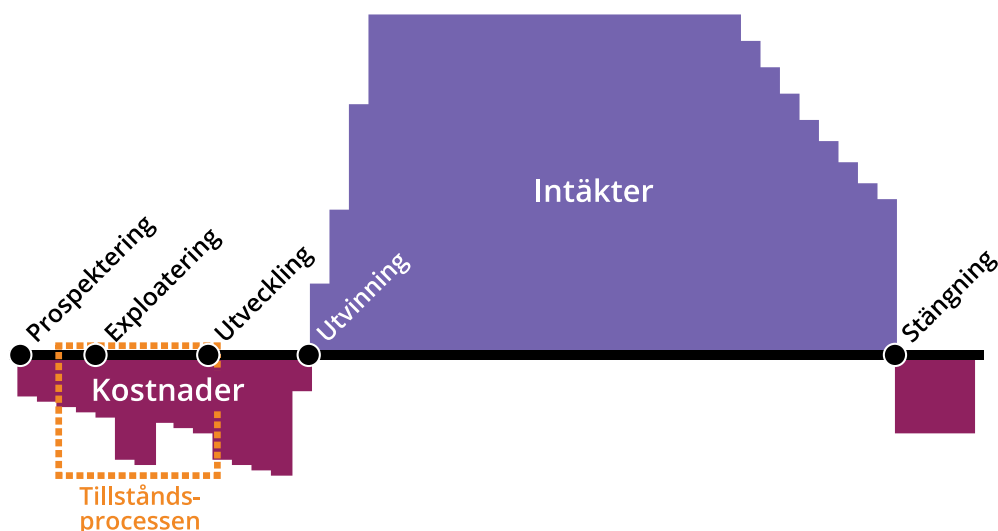
- Följ upp exportstrategin och utrikeshandeln i syfte att utvärdera vilka samarbetsmöjligheter som ges i forum som t.ex FORGE, IEA och andra initiativ.

Internationella forum av betydelse för gruvindustrin

- *Internationella metallstudiegrupperna* De finns tre metallstudiegrupper som är självständiga, mellanstatliga organisationer med anknytning till FN. Metallstudiegruppernas huvudsakliga uppgift är att säkerställa transparensen i de globala marknaderna för resp. metall genom att sammanställa statistik och genomföra studier kring världsmarknadsläget. Det är tre separata grupper: Bly- och zinkstudiegruppen (ILZSG), Nickelstudiegruppen (INSG) samt Kopparstudiegruppen (ICSG).
- *International Energy Agency (IEA), arbetsgruppen Critical Minerals Working Party (CMWP)* IEA har under flera års tid presenterat statistik över tillgång och efterfrågan på kritiska mineral av vikt för omställningen till fossilfri energi.
- *Forum on Resource Geostategic Engagement (FORGE)* introducerades under 2026 av USA och är en uppföljare till det tidigare Minerals Security Partnership (MSP) där Sverige har deltagit. FORGE är ett mellanstatligt icke-bindande samarbetsforum med i dagsläget 17 parter som syftar till att stärka och diversifiera globala värdekedjor för kritiska råmaterial.
- *Partnerskap och avsiktsförklaringar* Sverige har under mandatperioden tecknat innovationspartnerskap med Kanada och Frankrike som omfattar samarbeten avseende metaller och mineral. Sverige har också undertecknat ett samförståndsavtal med Frankrike avseende metaller. Det finns även samförståndsavtal på metaller och mineral med Chile och Colombia.

6.5 Sveriges attraktivitet i prospektering och gruvutveckling

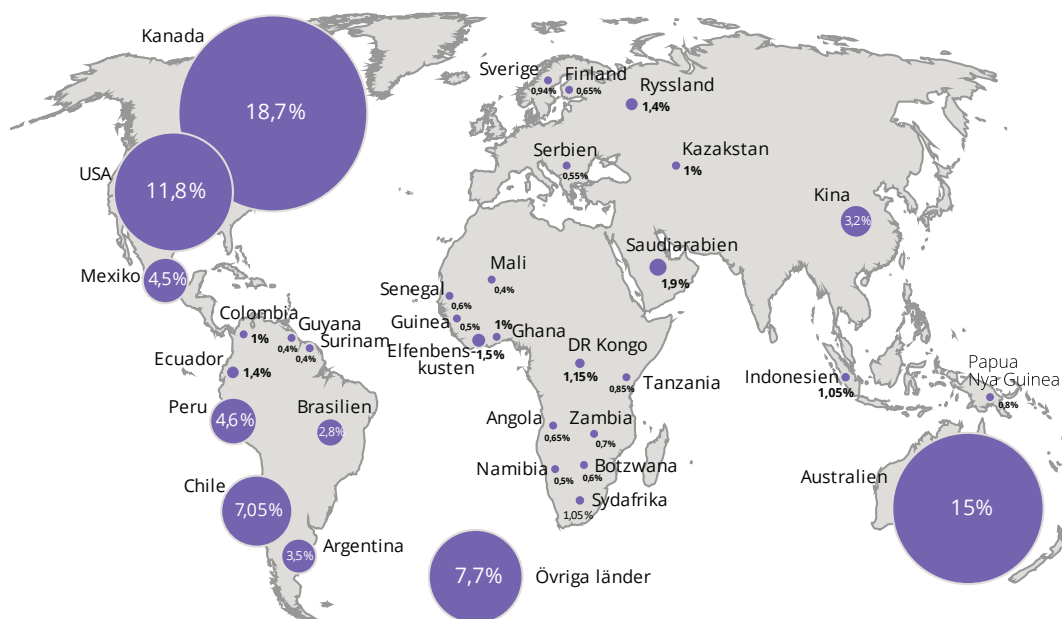
Etablering av nya gruvor och större kapitalinvesteringar i metallförädling innebär betydande risker för investerare. Gruvverksamhet klassas som högriskprojekt, eftersom det ofta tar många år att starta en gruva och de initiala kostnaderna är höga utan garanterade intäkter, se figur 7. För att möjliggöra etablering av nya gruvor – och inte enbart expansion av befintliga – behöver riskbilden för nyetablering i Sverige minimeras så långt det är möjligt.



Figur 7. Principskiss för kostnader och intäkter under projekterings-, drift- och avslutningsfaserna vid gruvdrift.

Tillämpningen av lagar och regler, både nationellt och inom EU, bidrar till en institutionell risk. Mindre så kallade juniora prospekteringsbolag upplever svårigheter att förstå den svenska tillståndsprocessen. I jämförelse med andra länder uppger bolagen att det är ofta otydligt vem som ansvarar för olika beslut, exempelvis upprättande av naturreservat och hantering av intresseavvägningar. Större gruvbolag som redan är etablerade i Sverige har lättare att navigera kring detta, då de följer den svenska debatten. Dessa bolag fokuserar dock främst på gruvnära prospektering. För att främja kunskapsuppbyggnad om nya potentiella gruvområden behöver Sverige attrahera fler bolag, inklusive juniora med expertkompetens inom prospektering.

Trots att Sveriges geologiska potential är jämförbar med länder som Kanada och Australien, attraherar landet endast cirka 0,94 procent av de globala prospekteringsinvesteringarna för basmetaller och andra kritiska metaller (ickejärnmalmsförekomster), se figur 8. Detta visar på behov av ett förbättrat investeringsklimat och villkor för prospektering.



Figur 8. Fördelning av globala investeringar i prospektering av ickejärnmalm 2025. Källa: SGU

Sveriges attraktivitet som gruvnation påverkas av flera faktorer, däribland hur villkoren för långsiktig hållbarhet utformas och hur väl logistiska funktioner fungerar. Grundläggande infrastruktur så som vägar, järnvägar, hamnar och trygg energiförsörjning är central. Även skatter, avgifter och regelverk för utveckling, drift, avveckling, efterbehandling och stängning av gruvor måste vara tydliga och förutsägbara för att främja investeringar. Investeringar påverkas även av den politiska debatten kring gruvbrytning och återvinning av material, vilket gör det viktigt att skapa förutsägbarhet och långsiktig stabilitet i policy och lagstiftning.

Den kanadensiska tankesmedjan Fraser Institute genomför varje år en undersökning riktad mot gruvnäringen. I undersökningen bedöms en mängd olika faktorer, bland annat hur attraktiva olika länder är att investera i för gruvnäringen. I rapporten för 2026 lyfts Sverige fram som det nionde mest attraktiva området i världen för investeringar, vilket är en kraftig ökning jämfört sedan 2024 år då Sverige låg på artonde plats.

För att företag som är verksamma i andra länder ska kunna erbjudas grundläggande kunskap om den svenska berggrunden i samband med rekognoscering inför nya projekt och investeringar är det viktigt att kunna ta fram prospekteringsintressant information. Sverige har potential för ytterligare prospektering, men har en berggrund som liknar den i etablerade gruvnationer som Kanada och Australien. Det finns därför stor potential att identifiera nya mineralfyndigheter och utvinna metaller som är viktiga för

Europas industriella utveckling. Stora områden i Sverige har aldrig undersökts geologiskt, särskilt inte med moderna tekniker. När det gäller kritiska metaller saknas ofta grundläggande kunskap.

För att öka Sveriges attraktionskraft och återta en ledande position som prospekteringsintressant land krävs förbättrad tillgång till geologisk information, digitala tjänster och service. Det räcker inte att enbart fokusera på dagens behov – hela berggrunden behöver kartläggas med modern prospekteringsteknik för att skapa ett helhetsperspektiv. Utvecklingen går snabbt, och det är i praktiken omöjligt att förutse vilka metaller som kommer att vara kritiska i framtiden.

Sverige välkomnar fler investeringar vilket kan leda till utökad prospektering och gruvetablering. Kanada har infört en modell för att stärka detta genom s.k. ”Flow-through shares” som innebär en skattesänkning vid prospektering för att sänka tröskeln och öka attraktiviteten för investeringar. Sannolikheten för att öppna en ny gruva ökar ju mer prospektering som kan genomföras.

SGU ansvarar för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser samt för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn. I uppgiften ingår bland annat att marknadsföra Sverige som prospekteringsland och att ge vägledning och geologisk information till företag som planerar och utför prospektering i Sverige. SGU har därmed en central funktion i att öka Sveriges attraktivitet som gruvnation.

Mineralinformationskontoret

SGU har förlagt en del av sin verksamhet vid ett mineralinformationskontor i Malå, som varje år lockar prospekteringsbolag från hela världen. I Malå har även bolag, både direkt involverade i prospektering och från närliggande branscher, etablerat sig. Vid myndighetens mineralinformationskontor finns över 4 miljoner meter borrhälsborr från mer än 18 000 borrhål från hela Sverige och nytt material tillkommer kontinuerligt. Detta är den största samlingen av borrhälsborr och fysiskt material i Europa och det ger Sverige unikt goda förutsättningar för utveckling av gruv- och prospekteringsindustrin. Borrhälsborrarkivet har fyllt en central funktion för prospekteringen i Sverige då det ger möjlighet att studera olika geologiska objekt utan att behöva utföra egen borrhälsborring. Mineralinformationskontoret har till uppgift att arkivera material för prospektering och vägleda prospektörer vid undersökning av materialet. Vid kontoret kan intressenter få allmän mineralinformation. Materialet möjliggör även för undersökningar i forskningssyfte.

Sveriges attraktivitet för investeringar

Sveriges attraktivitet för investeringar i prospektering bygger på vissa internationella grundprinciper. Gruv- och mineralnäringen är långsiktiga verksamheter som gynnas av stabila förutsättningar över tid. Viktiga insatser för att öka attraktiviteten är tillgång till:

- *God geologisk potential och bra grunddata.* SGU har i uppdrag att ta fram ny data inom ramen för den kartplan som har antagits i enlighet med bestämmelserna i EU-förordningen om kritiska råmaterial.

- *Förutsägbara miljötillståndprocesser ger låg institutionell risk som tryggar investeringar.* Regeringens ambition är att EU-rättens bestämmelser om kontaktpunkter, tidsfrister och tillståndprocesser samt förändringarna av miljöprövnings- och tillståndssystemet ska integreras till ett effektivt och enhetligt system utifrån företagen, myndigheternas och övriga parter perspektiv. Ansvar för miljötillståndprocessen samlas i en myndighet.

- *Bra infrastruktur, tillgång till billig el och kompetens*

En utvecklad infrastruktur som inkluderar väg- och järnväg, energiförsörjning, samt långsiktig kompetensförsörjning är viktig för att attrahera investeringar inom gruvnäringen.

Genomförda åtgärder:

- För att förbättra den systematiska kartläggningen av malmpotentiella områden, samt andra insatser kopplade till främjandet av mineralutvinning i Sverige, förstärktes SGU:s berggrundsverksamhet i budgetpropositionen för 2024 med 70 miljoner kronor per år under perioden 2024–2026. Därefter beräknades anslaget öka permanent med 30 miljoner kronor. I budgetpropositionen för 2026 tilldelas SGU medel för stärkt kartläggning av malmpotentiella områden och förbättrad konkurrenskraft för Sverige inom prospektering med 20 miljoner kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas SGU:s anslag öka med motsvarande belopp. För stärkt främjande av mineralnäringen för en tryggare mineralförsörjning beräknas SGU:s anslag öka med 23 miljoner kronor fr.o.m. 2027. Satsningarna på SGU:s systematiska framtagande av geologisk grundinformation för mineralnäringen är den största inom överskådlig tid och är en del i Sveriges åtagande i EU-förordningen om kritiska råmaterial. Medlen ska även bidra till att utveckla SGU:s mineralinformationskontor i Malå samt att återstarta initiativet Mineraljakten.

- Regeringen uppdrog 2024 åt SGU att återstarta en tävling som uppmuntrar privatpersoner att söka efter värdefulla mineral i Sverige. Syftet är att bidra till en trygg och ökad mineralförsörjning genom nya fynd av mineraluppslag som på sikt kan leda till utvinning. Detta ska ske genom att återinföra en tävling med den så kallade Mineraljakten som förebild, där den breda allmänheten kan delta. Mineraljakten har tidigare gett upphov till ett antal fynd som lett till såväl prospektering som nya gruvor.

Nya åtgärder:

- En utredning tillsätts för att se över skatter och avgifter för att stärka gruvindustrin.

6.6 Satsa på forskning

Svensk gruvnäring har särskilda styrkeområden, som underjordsbrytning på stora djup och metoder för att utvinna metaller ur malmer med lågt metallinnehåll. När det gäller vissa kritiska metaller och mineral, som ofta förekommer i polymetalliska malmer, saknas dock erfarenhet och etablerade metoder för att separera dessa ämnen ur malmen. Att utveckla metallurgiska separationsprocesser för dessa mer ovanliga och komplexa metaller är både tekniskt komplicerat och kostnadskrävande. Denna typ av kunskap och erfarenhet behövs både i Sverige och inom EU. Även kunskap om efterföljande steg, så som raffinering av metaller som används i batterier och

vindkraftverk. Likaså behövs kunskap och kompetens för att prospektera efter nya malmer och fyndigheter.

Den svenska gruv- och mineralnärings står inför flera utmaningar, där deras satsningar på forskning och innovation är viktiga för hela gruvklustrets utveckling och konkurrenskraft. Förutom ovan nämnda utmaningar ställer malmbrytning på större djup höga krav på kunskap om geologi, säkerhetsåtgärder och effektivitet för att verksamheten ska vara lönsam. Kunskapen om gruvnäringens påverkan på biologisk mångfald är viktig för att utveckla arbetsmetoder och riskminimerar användningen av mark- och vattenresurser.

Investeringar i forskning och innovation inom gruv- och mineralområdet genererar ny kunskap som kan omsättas i nya produkter och tjänster, vilket stärker näringens tillväxt och konkurrenskraft. Det kan bidra till att Sverige kan behålla sin position som EU:s ledande gruv- och mineralland och bibehålla ett teknikledarskap i hård internationell konkurrens.

Sverige och EU befinner sig mitt i en global teknikkapplöpning, präglad av grön och digital omställning samt ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Flera länder har flyttat fram sina positioner inom forskning och innovation. Forskning och innovation är också avgörande för konkurrenskraft, välbefinnande och förmågan att hantera samhällsutmaningar.

I internationell jämförelse har Sverige länge varit ett framgångsrikt forsknings- och innovationsland med hög intensitet inom forskning och utveckling (FoU) och en hög FoU-finansiering relativt ekonomins och landets storlek. Enligt SCB uppgick Sveriges FoU-investeringar till 3,60 procent av BNP under 2023, vilket motsvarar en ökning med ca 0,45 procentenheter det senaste decenniet. Sverige har länge legat i topp inom EU när det gäller FoU-investeringar som andel av BNP och överträffar fortfarande EU:s mål om 3 procent.

De globala FoU-investeringarna domineras av tre stora aktörer: USA, Kina och EU. USA:s privata FoU-investeringar är fortfarande betydligt större än Kinas och EU:s, i både absoluta tal och som andel av BNP. USA:s privata FoU-investeringar har ökat kraftigt under det senaste decenniet, medan EU:s privata investeringar har stagnerat. Samtidigt har Kinas utveckling under de senaste 20 åren varit omfattande, och landet investerar nu över 2,5 procent av BNP i forskning och utveckling, varav en stor del går till framväxande tekniker. Kinas alltmer dominerande ställning i framväxande tekniker och

värdekedjor från kritiska råmaterial är en strategisk utmaning för EU, då Kina allt oftare använder handel som maktmedel.

Det pågår en teknikkapplöpning mellan Kina och USA. I denna kapplöpning befinner sig EU:s medlemsstater på efterkälken USA:s och Kinas mycket stora satsningar, inte minst på banbrytande tekniker, påverkar avsevärt den globala spelplanen och konkurrenssituationen för forskning och innovation. Sverige ska fortsatt vara ett högteknologiskt land som konkurrerar med kunskap och innovationsförmåga.

Forskning och innovation av högsta kvalitet är avgörande för att skapa tillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft. Regeringen beslutade därför under 2024 en av de största satsningarna på forskning och innovation någonsin.



Provkoppar till röntgeninstrument i laboriet vid Kanthal AB. Foto: Pia Nordlander/Bildn (2023). Källa: Jernkontoret.

Forskning om metaller och mineral

Regeringen beslutade den 12 december 2024 en proposition (prop. 2024/25:60) om forskningspolitiken för åren 2025–2028. Under fyraårsperioden har sammanlagt 328 miljoner kronor satsats på att stärka forskningen på mineralområdet.

- *Luleå tekniska universitet* har tilldelats utökade resurser och permanent finansiering av Centrum för avancerad gruvteknik och metallurgi (CAMM), som är en viktig arena för riktad grundforskning i Sverige. CAMM förstärks också ytterligare avseende forskning på kritiska och strategiska metaller och mineral med fokus på utvinningstekniker för både primär och sekundär utvinning samt anrikning. Satsningen omfattar sammanlagt 145 miljoner kronor 2025–2028.

- *Vetenskapsrådet* har fått i uppdrag att inrätta ett nytt program för grundforskning om hållbar utvinning av metaller och mineral. Satsningen ska inkludera hela värdekedjan från prospektering, gruvbrytning, gruvavfallshantering, gruvutrustning och mineralprocessande till metallframställning och återvinning, samt social hållbarhet. Satsningen omfattar sammanlagt 85 miljoner kronor 2025–2028.

- *Vinnovas* anslag har förstärkts för att möjliggöra deltagande i EU:s partnerskapsprogram (RAMP) och för svenska aktörers deltagande i EU-program och projekt inom metaller och mineral. Totalbeloppet för satsningen är 92,6 miljoner kronor 2025–2028.

- *SGU* har fått ett tvåårigt uppdrag om nya utvinningstekniker. 1,5 miljoner kronor 2025 och 3,6 miljoner kronor för 2026.

- *Raw Materials Partnership (RAMP)* Under våren 2025 beslutade EU om ett omfattande partnerskapsprogram inom forskning och innovation avseende råmaterial med mål att stärka den nationella och regionala forskningssamordningen inom råvaror. Programmet är centralt för genomförandet av EU-förordningen om kritiska råmaterial och innebär samarbeten mellan EU, medlemsstater och olika aktörer inom industri, forskning och akademi.

Vinnova är koordinatör för partnerskapsprogrammet med 54 medverkande medlemsländer och associerade länder. Programmet löper över 11 år, dvs från 2026–2037.

Ovanstående satsningar kompletterar det pågående programmet Metals & Minerals som är en del av Energimyndighetens, Formas och Vinnovas gemensamma initiativ Impact Innovation.

Satsningen innefattar även förstärkningar av forskning och innovation på gruv- och mineralområdet. Gruvnäringen är viktig för både svensk och europeisk konkurrenskraft, klimatomställningen och förmåga att ställa om och producera varor i tider av kris eller krig för att öka resiliensen. Hela kedjan av forskning om råvaruförsörjning, från grundforskning och tillämpad geovetenskaplig forskning till utveckling och innovation, behöver stärkas.

Genomförda åtgärder

- I forsknings- och innovationspropositionen som beslutades i slutet av 2024 satsar regeringen bland annat sammanlagt 328 miljoner kronor på att stärka forskningen på mineralområdet under den kommande fyraårsperioden. Satsningen innefattar både grundforskning och mer tillämpad forskning och innovation.

- Vinnova är koordinator för EU:s partnerskapsprogram Raw Materials Partnership (RAMP) med 54 medlemsländer som pågår 2026–2037.

6.7 Öka resurseffektivitet och återvinning

Produktionen av metaller och mineraler har aldrig varit så omfattande som i dag, både genom gruvbrytning och återvinning. Samtidigt ökar materialanvändningen globalt. Trots att metaller i teorin kan återvinnas oändligt många gånger har den cirkulära ekonomin för metaller ännu inte fått fullt genomslag.

Metaller som koppar, stål och aluminium är relativt enkla att återvinna, ofta genom omsmältning och omvandling till nya produkter. Processen är enklare ju högre metallhalt materialet har och om metallerna inte behöver separeras från varandra. Vissa metaller, så som sällsynta jordartsmetaller, indium och beryllium, är däremot svåra eller omöjliga att återvinna med dagens teknik. Detta kan bero på ineffektiv separering, att omsmältningen försämrar materialets egenskaper, eller att volymerna är för små för att göra återvinningen ekonomiskt lönsam.

Information från EU-kommissionen visar att mindre än en tredjedel, av en sammansättning på totalt 60 metaller, har mer än 50 procent återvinningsgrad under sin livstid. Drygt hälften (34 av 60) av metallerna har mindre än en procent återvinningsgrad. Bristande lönsamhet är den främsta orsaken till att majoriteten av utvunna metaller inte återvinns. Även brist på produkter att återvinna hämmar uppbyggnad av lönsamma återvinningsanläggningar. Det är främst dyra metaller, s.k. bulkmetaller och

sådana som enkelt kan demonteras som återvinns. Enligt EU-förordningen om kritiska råmaterial finns ett mål om att andelen återvunna metaller ska öka till 25 procent av EU:s årliga förbrukning av strategiska råmaterial år 2030. Om rätt förutsättningar skapas skulle omkring hälften av världens metallbehov kunna täckas genom återvinning år 2050.

Återvunnet material är ofta dyrare än nyproducerat, vilket minskar incitamenten för återvinning. Vissa metaller och mineral är svåra att separera och återvinna effektivt, särskilt när de ingår i komplexa produkter eller blandningar. Många produkter är inte konstruerade för att enkelt kunna demonteras, vilket försvårar återvinningsprocessen. Bristande kunskap om kvaliteten på återvunnet material kan dessutom begränsa dess användning i vissa tillämpningar. Även om återvinning generellt är mer miljövänligt än ny utvinning, kan processen ändå generera utsläpp och föroreningar.

Återvinning av metaller och mineral är emellertid avgörande för att minska miljöpåverkan, inte minst påverkan på biologisk mångfald, samt spara resurser och minska beroendet av ny utvinning, vilket också bidrar till ökad resiliens och försörjningstrygghet.

Genomförda åtgärder

- Forsknings- och utvecklingsmedel tilldelas mineralsektorn i FoI-proppen, se faktaruta på avsnitt 6.6, s. 44.
- Naturvårdsverket har i regleringsbrevet för 2026 fått i uppdrag att identifiera projekt och centrala marknadsaktörer inom återvinningsledet av värdekedjan för kritiska råmaterial.
- Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram ett nationellt program för cirkularitet av kritiska råmaterial.

6.8 Öka allmänhetens acceptans

I takt med att efterfrågan på kritiska metaller och mineral ökar, kan intresset för både utvinning och återvinning av dessa resurser intensifieras. Sådana industrisatsningar har potential att skapa arbetstillfällen och stärka det lokala och regionala näringslivet. Samtidigt kan de också medföra krav på omfattande och snabba investeringar i samhällsservice och bostäder – vilket kan utgöra en utmaning för kommuner, regioner och statliga myndigheter. Utvinning innebär dessutom ofta lokal miljöpåverkan och kan komma i konflikt med andra markanvändningsintressen.

Allmänhetens inställning till gruvverksamhet i Sverige är komplex och varierar beroende på flera faktorer, så som miljöeffekter, lokala intressekonflikter och tillståndprocesser. Generellt finns en positiv syn på gruvnäringen, särskilt med tanke på dess betydelse för den gröna omställningen och digitaliseringen. Samtidigt finns en utbredd oro för miljöpåverkan, inte minst på natur och vatten, och lokala konflikter, vilket påverkar acceptansen.

Beslut som är väl avvägda och kunskap om exempelvis lagstiftning, metallbehov och klimatomställning är viktiga komponenter för att öka acceptansen. Detta understryker behovet av faktabaserad kommunikation, både ur ett lokalt, regionalt, nationellt och globalt perspektiv. Kunskap om gruvnäringens förutsättningar och framdrift för hållbar produktion är en nyckel till ökad förståelse.

Rennäringen en viktig del av det samiska kulturarvet och en näringsverksamhet, och staten har ett övergripande ansvar för att säkerställa att rennäringen även fortsättningsvis kan vara en del av denna kultur. Samtidigt blir det allt viktigare att säkerställa en hållbar inhemsk försörjning av råvaror för att kunna uppnå EU:s höga klimatambitioner. Regeringens grundläggande utgångspunkt är att samexistens med andra verksamheter måste vara möjlig.

Svenska folkets syn på Sveriges gruvnäring

Opinionsmätningföretaget Novus publicerad i samarbete med SGU under 2024 en undersökning för att ta reda på mer om svenska befolkningens attityd till svensk gruv- och mineralnäring. Novus utförde en undersökning 2022 och SOM-institutet gjorde en undersökning 2019. Nedan presenteras några av frågorna och resultaten.

På frågan om den svenska gruvnäringen bör ges förutsättningar att utvecklas för att säkra tillgången på viktiga metaller svarar två tredjedelar av de tillfrågade, 64 procent, att de anser det. Det är en tendens till ökning från 2022 års mätning, då motsvarande andel var 62 procent och från 2019 då 52 procent angav att de helt eller delvis tyckte det.

Tre av fyra svenskar (74 procent), anser att gruvnäringen är viktig för svensk ekonomi, och nära sju av tio (67 procent), tycker att den är viktig för att skapa fler arbetstillfällen. Opinionsmätningföretaget Novus publicerade i samarbete med SGU under 2024 en undersökning för att ta reda på mer om svenska befolkningens attityd till svensk gruv- och mineralnäring. Novus utförde en undersökning 2022 och SOM-institutet gjorde en undersökning 2019. Nedan presenteras av frågorna och resultaten.

Den största skillnaden från 2022 års mätning märks i andelen som är negativ till att ha en aktiv gruva i sitt närområde, vilken ökat från 34 till 41 procent. Fortfarande är dock andelen som kan tänka sig att ha en aktiv gruva i sitt närområde större, 46 procent.

I mätningen ställdes också frågan om det ska vara enklare eller svårare att starta gruvor i Sverige. Var fjärde tillfrågad, 26 procent, tycker att det ska vara enklare och lika många tycker att det ska vara svårare. Hälften av de tillfrågade uppger att de inte har någon uppfattning.

Genomförda åtgärder

- Accelerationskontoret fick under våren 2025 tilläggsdirektiv som innebär att de ska analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Kontoret ska också ta ställning till om det finns behov av att staten underlättar för kommuner att växa och bidra till regional utveckling, och lämna förslag som exempelvis att nyttja kreditgarantimodellen för att stötta samhällsutvecklande insatser för kommuner. Accelerationskontoret överlämnade betänkandet Att säga ja! (SOU 2026:32) i juni 2026.

- Utredda stärkt kommunalt inflytande över frågor om utvinning i alunskiffer, inklusive hur ett krav på kommunalt godkännande kan utformas.

Nya åtgärder

- En utredning tillsätts för att se över skatter och avgifter för att stärka gruvindustrin. Det inkluderar en översyn av mineralavgiftens nivå, med syfte att analysera förutsättningarna för värddelning eller lokal kompensation.

7. Uppföljning av de långsiktiga målen

Sveriges geologiska undersökning (SGU) är sedan 2025 beredskapsmyndighet (se avsnitt 6.3). Som en del i SGU:s ansvar kommer myndigheten att upprätta försörjningsanalyser för metaller och mineral. SGU ska också främja gruv- och mineralnäringen och därmed bevaka näringens konkurrenskraft och förutsättningar att utvecklas. Regeringen avser därför uppdra åt SGU att följa upp målen, identifiera utmaningar och ge vägledning om hur målen kan uppnås. I uppdraget ingår även att följa upp och belysa gruv- och mineralnäringens förutsättningar som kopplar till industrins generella ramvillkor som behandlas i regeringens industristrategi – Sveriges industristrategi: för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram ett nationellt program för cirkularitet av kritiska råmaterial, i linje med EU-förordningen om kritiska råmaterial. Resultat från det programmet kan komma att nyttjas vid uppföljningen av de långsiktiga målen i Sveriges mineralstrategi.

8. Avslutning

Kritiska metaller och mineral samt en trygg materialförsörjning är viktiga för samhället och för att upprätthålla en modern levnadsstandard.

Omvärldsläget ändras snabbt och handelsmönstren ändras. Stormakter som Kina, Ryssland, Indien och USA ändrar världen så som vi känner den och geopolitiken gör att säkerhetsläget ständigt ändras. Att minska oönskad riskexponering och oönskade strategiska beroenden, i synnerhet i relation till auktoritära stater, är därför av central betydelse.

Sverige har en stor potential att bidra till EU:s inhemska försörjning av metaller och mineral, särskilt inom ramen för EU:s nya kritiska råmaterialakt.

Sveriges berggrund innehåller betydande fyndigheter av såväl kritiska metaller som basmetaller, har en väl utvecklad industriell infrastruktur och god spetskompetens inom återvinning. Sverige är en stabil demokrati med hög teknologisk kompetens och erfarenhet, bl.a. genom det s.k. svenska gruvklustret och en ökad återvinningskapacitet.